

משה בירנבוים

גוי"נ לקוה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ועכ"א

מליזענסק

עיה"ק טבריא תובב"א

בעוהש"ת

שנת מצרכים אדר, פרשת משפטים

שזה מ"ד אחד, ומה השייכות דמאמר לוו עלי למאמר של יטע בהן אדר

וצתוס' לוו עלי ואני פורע. והא דמאמר (פסחים דף ק.) עשה שבתך חול ואל תצטרך לצריות ה"מ כשאין לו לפרוע:

ולכאורה קשה להבין את תירוטו של תוס', על מי הכוונה שאין לו לפרוע, הרי זה שלוה יש לו הבטחה מהקב"ה שאני פורע, אז גם אם אין לו איך לפרוע יכול ללוות דהרי יש לו הבטחה של ואני פורע, אמנם הגר"א מגיה פה צתוס' שאין לו ממני ללוות וזה כבר מובן, אבל הגירסה שמופיע אללנו טעונה הסבר,

וחשבתי לומר בדרך אפשר שהרי אין לו לפרוע אפשר לפרש צשני אופנים א' שאין לו ממון צמה לפרוע וצ' שאין עליו חיוצ לפרוע והנה כל אחד יודע בע"פ מאמר חז"ל זה של "לוו עלי ואני פורע", אבל בגמרא מופיע שני תנאים אחרי לוו עלי צכדי שזכה בהצטמת הקב"ה של ואני פורע, והם א. וקדשו קדושת היום צ. והאמינו צג, וא"כ אולי אפשר לפרש שה"אין לו לפרוע" הכוונה על הקב"ה וכפי הפירוש הצ' שאין עליו צככול החיוצ לפרוע וזה משום שלא מתקיימים צ' תנאים אלו של "וקדשו קדושת היום והאמינו צג"

ולכאורה איך צאמת יכול אדם פשוט להכניס צלצו פנימה אמונת איתן שהקב"ה ישלם לו הוצאת שבת, הרי כבר הוציא הרבה הוצאות לכבוד שב"ק ואף פעם לא מנא צכיסו או צציתו את התשלום לכך, אלא הוא רואה שמרוויח רק ממון שצובד על זה קשה,

ולכן מצאנה הגמרא את המאמר השני של הרואה שיתקיימו נכסיו וכפי' הצני ישכר הנ"ל שממש הרא"ו וההוכחה שגם צדצרים שנראים צבעיים הכל מנוהל צידי שמים וצזה יתחזק האדם להאמין צאמת וצתמים וצכה צאמת שהשי"ת יפרע הלוואותיו והצן.

ואכלה הבושפטיים אשר תשי"ם לפניהם (כא, א.)

תשים לשון שימה צדצר הנרגש, רוצה לומר, צאלו המשפטים, תשים לפניהם הצטרותם צעניני העולם.

כי אפילו המתחייב צדין, צזה שחויא מתחת ידו הממון המחויב על פי תורה, על ידי זה יושפע לו אחר כך עושר ונכסים. מה שאין כן כל זמן שיש הממון צאינו ציושר על פי התורה, אי אפשר שיהיו נכסיו מוצלחין.

ואכלה הבושפטיים אשר תשי"ם לפניהם (כא, א.)

צשם הרצ מפרשיסחא ז"ל, שיהיו משפטי ה' קודם חיות האדם, וזה לפניהם, והוא ענין הקדמת נעשה לנשמע. צשם הרצי ר' צוניס ז"ל, המשפטים אשר תשים לפניהם [חייב אדם לומר צלשון רצו] כדאי א כפרה צו ווערין צציי צו פאלגין די משפטי תורה הקדושה [-כדאי להיות לכפרה וצלצד לצייט למשפטי תורה הקדושה], וזה תיבת 'לפניהם', לפני כל חיותנו.

ואכלה הבושפטיים אשר תשי"ם לפניהם (כא, א.)

וכתב רש"י ז"ל מה הראשונים מסיני אף אלה מסיני כו'. היינו, שלא תאמר הלא המשפטים הם קרובים לשכל ולכן אין הם ממצוות

משנכנס אדר מרבים בשמחה

צספה"ק 'צני ישכר' (מאמרי חודש אדר מאמר א' אות ח') וזלה"ק צגמרא (ר"ש פרק צ' דמסכת יוס טוב, צינה ט"ו ע"צ) הרואה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, שנאמר (תהלים צג ד) אדיר צמרוס ה', ע"כ.

כל הרואה משתומם על המראה וצין שצדרי חז"ל המה רמיזא דחכמתא (ועייין צדרושי חוכה כסליו טבת מאמר ד סימן פג פירשו צארוכה) וכעת נצבר צקילור, דהנה צניסן נחגלו ניסים נגלים לצאי עולם, ונחגלה לכל כי השי"ת משדד המערכה כוכצי השמים וכסילהם, אבל הנהגת הטבע איך השי"ת מנהיגם צחפצו ורצונו צהשגחתו על כל פרט ופרט הכל צהשגחה נפלאה, לא נחאמת עדיין לכל צאי עולם לאותן שאינן מצני צניה של תורה, והיו קוצרים שהשי"ת מסר עולמו לצבעיים המה הכוכבים ומזלות, ועל ידם מתנהגת ההנהגה הצבעיית כפי שפיטת המזלות לכל זמן, וזאת כשעולה צרצונו ית"ש לשדדס צנס, והנה צהגיע תור וזמן הנס שנעשה לישראל צחודש אדר, שהיה הנס צבעיי צלא שידוד המערכה, ואעפ"כ נחודע לכל צאי עולם כי יד ה' עשתה זאת, ולא נסתפק שום צן אדם לומר שהיה הענין הזה צמקרה צזולת השגחת משגיית, (כאשר הארכנו בהצצרת הענין צדרושי חוכה ועוד יתצאר להן בעוהש"ת) אזי או נחודע לכל, שגם הנהגת הטבע הוא הכל צהשגחה נפלאה מאת המשגיית צרוך הוא וצרוך שמו, ממילא כל עסקי העולם וכל עניניו שקונה האדם עושר ונכסים הכל היא צהשגחת המשגיית, ולא יוסף ולא יגרע האדם צרוצ השתדלות וחריצות, ולא יאמר האדם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, רק ידע עם לצצו שהשי"ת המשגיית וכל יכול הוא הנותן לו כוח לעשות חיל, הגם שמתדל האדם צטבע צמקמר וצמשא ומתן, השגחתו ית"ש היה צעניני הטבע הוא ליתן לו כח ואומץ להשתכר ההון ועושר, כענין שנראה צעליל צנס דחודש אדר שהיה צטבע, עם כל זה הכירו וידעו כל צאי עולם שהוא צהשגחה נפלאה, וצאם יאמר האדם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה הנה לא יתקיימו נכסיו, וזהו שרמזו חז"ל הרואה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, היינו יתקע בהן הענין הנרצה צאד"ר, שהיה נס מופלג צטבע להחודע ולהגלות שהכל צהשגחה נפלאה גם כל הענינים הנעשה צטבע, הצן כי קיארתי. עכלה"ק.

ולפי צדרי קדשו של הצני ישכר זי"ע אמרתי לפרש לענ"ד צדצרי הגמרא שם שמציאנה צ' מימרות וזה לשון הגמ' שם, "אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר צר' שמעון אמר להם הקב"ה לישראל צני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו צי ואני פורע. ואמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר צר' שמעון הרואה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר (תהלים צג-ד) אדיר צמרוס ה'."

וידוע מצספה"ק דכשהגמרא מצאנה שני מאמרים צשם תנא או אמורא אחד יש גם שייכות צמאמר עצמו אחד לשני ולא רק זה

הצורה ית', וכך אמר מה הראשונים מסיני, היינו החוקים הם מהש"ת בעצמו, כן המצוות השכליות. (ליקוטי הרי"ם)

עיקר הרצון, שידעו שאף המשפטים שמוצגים על פי שכל האדם, עם כל זה הם רק על ידי שכן רצונו ית'. וזהו הטעם שאסור לדון לפני גויים אף שדיני צישראל, כי המשפט לאלקים, וגם הטעם והסכמת השכל הכל על ידי שכן רצונו יתצרך. (ליקוטי הרי"ם)

ואלה הבישופטים אשר תשים לפנייהם (כא, א).

פירש"י: לפנייהם ולא לפני עכו"ם. צא וראה שהסגולה האמורה בלימוד התורה, שניתן להנצל מהעונשים על ידי העסק בפסוקי הדינים והתוכחות מתוך הכנעה ויראה, מיועדת רק לישראל ולא לאומות העולם, כיון שאין להם שום שייכות ללימוד התורה, ולפיכך אינם יכולים להנצל מהעונשים והדינים שיבאו עליהם בפועל ממש. והוא שגרמו כאן: ואלה המשפטים אלן דיניא: אשר תשים די חסדר: כלומר, שהדינים והיסורים יהיו רק בצנינות קדר ולא בפועל, אבל כל זה רק: לפנייהם - לפני ישראל, שראויים הם להינצל בכת לימוד ושינון הדינים, מה שאין כן אומות העולם: ולא לפני עכו"ם, שעליהם יחולו העונשים והדינים, וצדין הוא שיענשו בפועל ממש. ובאופן אחר נראה כי בכל עת נעלים ישראל על אומות העולם, כך שאם ישו את ישראל כנגד האומות, יזכו ישראל צדין כי לעומתם הם תמיד בתכלית השלימות וזה: לפנייהם כלומר רק צינס לצין עצמם יש מקום לחשבון הנפש, ואילו כלפי האומות תמיד הם נעלים עליהם ולפיכך: ולא לפני עכו"ם. (הרה"ק מוה"ר מצעלוא ז"ע)

ואלה הבישופטים אשר תשים לפנייהם (כא, א).

י"ל בהקדס דברי המשנה (אבות א, יח) רצן שמעון צן גמליאל אומר על שלושה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום, ואפשר שהכל אחד הוא, שכאשר הולכים להשפט 'דין' תורה לצי"ה, והדיינים מוסיפים פסק דין 'אמת', סופו של דבר יוצא מזה 'שלום'. היינו שכאשר דנים משפט אמת, אזי גם מי שיוצא חייב צדינו יוצא בשלום, ואינו כועס על הדיינים לטעון שטעו צדין, אדרבה הוא שמח שצית דין הוציאו ממנו את הממון שצא לו בגניבה שלא צדיעמו, ומעתה אין צידו ממון של גזל, והכל על מקומו צא בשלום. וכדשנינו (פסח"ד א) ההוא דהוי קאמר ואזיל, דאזיל מצי דינא, שקל גלימא, ליזמר זמר וליזיל באורחא, ופירש רש"י שגזילה הוציאו מידו. ושמתחי שראיתי צרש"י על המשנה שכתב כדצרינו, שהדין והאמת והשלום דבר אחד הם.

וזהו שאמר הכתוב ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם היינו שהמשפט יהיה צשווה לשני צעלי הדיינים, הן התוצע והן הנחצע, שגם מי שהפסיד צדין ישמח בפסק דין כמו השני שיצא זכאי, על כך שיצאה הגזילה מתחת ידו. (שפע חיים דרשות מורש"י תש"ד)

ואלה הבישופטים אשר תשים לפנייהם (כא, א).

איתא צוה"ק (ג. ד. א) פתח ר"ש ואמר ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם. תרגום ואלן אינון חדודין דגלגולא ודינין דנשמתיין דאחדנו כל חד וחד לקבל עונשה עכ"ל.

יש לפרש כוונת צוה"ק כך, דהנה יודמן שני אנשים צאים לדין לפני הצ"ד הטענות של הצעלי דינים יפסקו הד"ת זה הזכאי וזה חייב, כי אין לדיין אלה מה שעיניו רואות, ואותו שחייבו אותו יודע

בעצמו שהוא זכאי צצירור גמור וחנם חייבו אותו הצ"ד לפי ראות עיניו.

ולמה יודמן כך לצ"ד שיפסקו ד"ת להיפך הלא אלוקים נצב צעדת אל צקרב אלוקים ישפט, אלא האמת הוא שלא יצא מהצ"ד משפט מעוקל ח"ו, אך לפי שבגלגול הראשון היה הוא חייב לזה ולא החזיר לו, לפכך סבב הש"ת עכשיו שיוציא מידו הגזילה אשר גזל אותו בגלגול הראשון, לכן חייבו הצ"ד אותו צצ"ת להחזיר לו עמה, וזה מאמר הזה"ק ואלין אינון חדודין דגלגולא רצ"ל ואלה המשפטים אשר הצ"ד יחייבו למי שהוא זכאי צצירור, הוא צריך להיות כן, מחמת שבגלגול העבר היה חייב לזה, וצא לתקן בגלגול זה מה שקלקל בגלגול העבר, ודינון דנשמתיין דאחדנו כל חד וחד לקבל עונשה, רצ"ל כדי שתקבל נשמתו עונשו אשר חטא בגלגול ראשון לפיכך חייבו אותו עמה הצ"ד וזהו אשר תשים לפנייהם שתיים המשפט לפי הגלגולים הראשונים.

שמועתי בשם הקדוש רבי יחזקאל משינאווע פירוש על הזהר, ואלה המושפטים אשר תשים לפנייהם, דא רזא דגלגולתא ע"כ. ודבריו סתומים מאוד.

ופירוש הקדוש הנ"ל ע"פ כועשה שאירע בעיר אשר הקדוש בעל קדושת לוי גר שם, והנועשה שהיה כך היה, איש אחד היה דר שם והיתה לו חנות גדולה וסחורה בשווי לערך חמישים אלפי כסף, וכאשר בא לימי הזקנה ומואס בהבלי העולם הזה והיה רוצה לעבוד את ה' בכל מזה דאפשר, הלך ומכר כל סחורתו לאיש אחד אשר דר שם בעירו ותכף שילם לו את כל הכסף בעד סחורתו, ונשאר ביניהם שהסחורה יקח מוננו בעוד איזה ימים, ולא עשו ע"ז שום כתב וגם עדים לא היה שם, ואיזה שעות אחר זה נות פתאום הזקן שמוכר את הסחורה בנותה חטופה ר"ל, ומויד כששמוע הלוקח אודות נותתו של הזקן בא במרוצה לבני המוכר וצעק שיתנו לו את סחורתו שקנה מאביהם בכסף כולא, אבל יורשי הזקן לא האמינו לוקח בטענתם שאביהם היה ישר וירא אלוקים ולא יתכן הדבר שמוכר את סחורתו וגם כבר קיבל את כל התשלום עבורו ולא אמר להם כלום על כך, וביותר שאין ביד הלוקח שום כתב וגם אין לו עדים, ובאו היתומים עם הלוקח לדין תורה בפני הרה"ק מבראדיטשוב ז"ע והציעו לפניו טענותיהם, וזכששמוע את כל טענת ב' הצדדים נתחלחל מאוד, כי ע"פ דין תורה אין הלוקח נאמן כנגד היתומים אפילו ע"י שבועה, וגם הוא חייב מועצמו לטעון ליתומים את טענותיהם, ומצד שני ראה ברור שהאמת עם הלוקח שבאמת קנה מאבי היתומים את הסחורה וגם כבר שילם שכרו מושלם, וידע שהוא חייב לפסוק לטובת היתומים אבל היה עצב ותמוה איך ייצא הפסק דין חלילה היפך מהאמת, ולא היה יכול הרב הנ"ל ליישב את דעתו מזה לעשות והיה במבוכה גדולה, וביקש רחמים שיראו לו מושמים הסבר הענין, ונתנננם על כסאו, והודיעו לו בחלום כון השמים, תדע פשר הדבר כך הוא, באמת שהלוקח נתן מעות להמוכר שנות ואמת הוא טוען, אבל עכ"ז חייב הלוקח ההוא סך הכסף הזה לאבי היתומים, ועל כן נתגלגל הדבר כן כדי שישלם לו בגלגול זה מזה שחייב לו בגלגול הקודם, ועמוד משינתו וסיפר הדבר להלוקח ההוא, ואמר לו, אמת הדבר שאתה נתת מעות לאבי היתומים אבל תדע שהמעות ההוא היה רק בדרך פרעון שהיית חייב לו בגלגול הקודם, עד כאן הנועשה.

ומעתה צא וראה שאע"פ שכמה פעמים יהיה נראה צעניך שעל ידי פסק צדין תורה נמלא החייב זכאי והזכאי חייב, עכ"ז תדע שמן השמים נתגלגל הדבר כדי שישלם אחד לחצירו מה שחייב לו מגלגול הקודם.

ובזה מצוה"רס היטב דברי הזהר הקדוש דקאמר ואלה המשפטים וקשה הלא כמה זמנין להיות שע"י המשפטים יחייבו הזכאי ויזכאו את החייב, וע"ז מתרץ דא רזא דגלגולתא והצ"ן. (דברי יחזקאל חדש צנס מהלל חיים)

ורצע אדוניו את אונו וגו' (כא, ו).

וצרשי מה ראה און לירנע כו', און ששמענה על הר סיני לא תגנוב (שמות כ, יג) כו'. ואס מוכר עמנו, און ששמענה על הר סיני 'כי לי בני ישראל עבדים' (ויקרא כה, נה) והלך וקנה אדון לעמנו מירנע. ולכאורה קשה על מוכר עמנו מחמת דוחקו, הלא לא היה לו מה לאכול.

יש לפרש, שאס היה משעבד עמנו להשי"ת הדין הוא שקונה עבד עברי מחויב האדון צמונות אשתו וצניו (רשי פסוק ג), והשי"ת היה נותן לו הכל, ולא היה מגיע למכור עמנו מחמת דוחקו.

(ליקוטי הרי"ם)

וכי יוד אישי על רעהו להרגו בערבוה בימם מוזבזי תקוזנו לבנות (כא, יד).

מכאן נוכל למנול הרמז מה שכתוב בקידור הארז"ל, כי הרמ"ק קיבל מפי אליהו הנביא זכור לטוב סגולה לבטל מחשבות זרות, לומר פסוק (ויקרא ו, ו) "אש תמיד תוקד על המזבח" עין שס.

ואפשר לפי זה לפרש הפסוק הזה, וכי יוד אישי, היצר הרע, על רעהו, הוא היצר הטוב שהס יחדיו בלבו של אדם. להרגו בערמה, במחשבת ערמונית וכוחה. אז, מעס מוזבזי תקחנו למות, דהינו הסגולה לומר הפסוק 'אש תמיד תוקד על המזבח' כ"ל, ויעבור רוח הטומאה מן הארץ.

אם יקום והתהלך בזוין על בושענתו ונקה הבוכה רק שיבתו יתן ורפא ירפא (כא, יט).

פירוש "אס יקום" היינו שהוא עשיר גדול, ע"ד "היקום אשר צרגליהם" (דברים יא, ו) ופירש"י ז"ל זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו (פסחים ק"ט). ומנל זה "והתהלך בחוץ" לגבול הקדושה רק צד הסט"א, וכמו שמנאי ושכיח גם היום, ע"ד "עושר שמור לבעליו לרעתו" (קהלת ה, יג). ומפרש הפסוק ואזיל מנל מה צא לו הדבר. "על משענתו", היינו שהוא אומר כחי ועומס ידי כו' (דברים ת, ז).

ובחמת אין לנו על מי להשען רק על אצניו שבשמים. ולזה נתנה לנו תורה הקדושה ענה "ונקה המכה", פי' צאיה אופן יוכל להיות נקה ממכה ומחולי זה, ואזיה תרופה יוכל להיות למחלתו, ע"ז מפרש הפסוק "רק שבתו יתן", פי' תשבתו הוא רק "יתן" דייקא, היינו שיתן לדקה, ואז "ורפא ירפא" ע"ד "ושצ ורפא לו" (שע"ה ו, י).

רק שיבתו יתן ורפא ירפא (כא, יט).

על פי מה שכתבתי בפירוש המשנה במסכת שבת (יד, ג) "כל האכלין אוכל אדם לרפואה בשבת". פי' מכל המאכלים שהאדם אוכל בשבת, יכול להשיג רפואה, כי שורש הרפואה נעשה בשבת קודש, ע"י יחודי העולמות העליונים בצוונת האכילה. כידוע ליודעי חן. לכן (שבת יב, ג) שבת הוא מלועוק ורפואה קרובה לצא.

וזה גם כן הרמז רק שבתו יתן, ע"י קדושת אכילת השבת, ורפא ירפא. (תפארת שלמה)

רק שיבתו יתן ורפא ירפא (כא, יט).

בין חשובי חסידי קרעסטיר נמנה הרה"ח הנגיד ר' יוסף שאולגא ז"ל מבודאפעסט, אשר הרבה לתנווך בעד צרכי החיצר. פעם את קרה שנחלה רבי יוסף פתאום ואבד הכרתו, עד שהיה נראה כחולה הנוטה לכנות רח"ל.

בנו של ר' יוסף הרה"ח ר' חיים ז"ל רתם ניד את מרכבתו, ויסע במחירות לקרעסטיר, ונגנס בבחלה אל חדר רבינו מוקרעסטיר זצ"ל, והזכיר לפניו את אביו שנחלה פתאום ונמנא במוצב מסוכן. הדבר קרה בליל שישי, ובעת החיא עדיין לא היה לרבינו מוספיק כסף לקניית מואלי שבת להאורחים הסועדים על שולחנו, ויאמר רבינו אל ר' חיים: אל תבהל ברוחך, אם תשלם כל ההוצאות לשב"ק, יתרפא אביך ברפואה שלימה, וכאשר תחזור לביתך תמונא את אביך בריא כאולם.

דברי רבינו היו לפליאה בעיני ר' חיים, כי מזה שייכות יש בין סעודת שבת עם רפואת אביו. הסביר לו רבינו: למה תתנוה על דברי, הרי נוקרא מולא דיבר הכתוב, רק שבתו יתן, תן רק הוצאות שב"ק, ורפוא ירפא, בזכות זאת יתרפא ברפואה שלימה. כשמוע ר' חיים דברי הנפורשים של רבינו, לא היסס כלל ברוחו, ומיד הוציא מוכיס סכום כסף גדול, שהיה בו כדי לכלכל כל הוצאות שב"ק הבעל"ט, וכאשר חזר לביתו אכן מוצא אביו בריא וחזק כאולם, ויהי לנס.

(נופת הדור קרעסטיר)

רק שיבתו יתן ורפא ירפא (כא, יט)

פי' א נחלה הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זוק"ל, ורלו ליתן לו עליה בשבת פרשת בשלח, כי צפרשה זו כתיב "כל המה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך" ולא הסכים הרה"ק הנ"ל צאמרו ס'איו זייער א שטארקע רענעפט. ובשצ"ק פרשת יתרו ג"כ רלו ליתן לו עליה, כי איתא צמדרש דצמתן תורה נתרפאו כל החולים ואמר ג"כ שהוא קשה מדי ובפרשת משפטים אמר כתיב רק שבתו יתן שרק נקיים את השצ"ת, ורפא ירפא זו הוא רפואה קלה וטובה, כמשאחז"ל שקולה שבת כנגד כל המנוות שבתורה.

(מאורי אור)

כסף ישיב לבעליו וגו' (כא, לד).

וצפירשי ז"ל: "ישיב □ לרבות שזה כסף ואפילו סובין". יש לרמוז כאן ע"פ אמרם ז"ל (עירובין מה) שהעניות מעצירה את האדם על דעת קונו. "אמנם, כשיש לכשרי ישראל כסף □ ישיב בתשובה לבעליו, הוא הקצ"ה, ופירש"י: ואפילו סובין, רז"ל, אפילו הפחות מישראל כשיש לו כסף, ישיב בתשובה לבעליו".

(דברי ישראל)

ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלחו ידו במלאכת רעהו (כב, ז).

נראה לי כי הנה הת"ח ולומדי תורה יכולים להתקרב אל השי"ת ע"י שעוסקים בתורה ותפילה, אבל צמה יתקרב צעל הבית, היינו איש פשוט שאינו יודע ללמוד, צמה יוכל הוא להתקרב אל האלקים לצקש השפעת קדושה. ואמר הכתוב אס לא שלח ידו במלאכת רעהו, היינו אס נשא ונתן צאמונה, וגם לא ירד לאומנות חברו, וזהו צכל הדינים שצין אדם לחצרו ע"פ מלות התורה, ע"י זה יוכל האדם לקנות שלימות לנפשו ולהתקרב אל האלקים.

(הרה"ק ר' יעקב ישראל מעשארקאס זוק"ל, מאורי אור)

וגם יצואר עוד, אס לא שלח ידו במלאכת רעהו, רעהו רומז להקצ"ה שנקרא רעך ורע אצרך (משלי כ, י). והנה האדם צריך לקבל עליו דין שמים צאהבה, ואס אף ח"ו צר לו, לא יתרעם על מדותיו של הקצ"ה, ויקבל הכל צאהבה. וזה ונקרב צעל הבית אל האלהים, אס לא שלח ידו, היינו שלא התרעם, במלאכת רעהו, היינו צזה שעשה לו השי"ת לא התרעם ע"ז, כ"א קיבל הכל צאהבה.

(מאורי אור)

וכי ישאל איש בועם רעהו ונשיבר או מות בעליו אין עמו שילם ישלם (כב, יג).

וכי ישאל, הוא לשון בקשה. מעם רעהו, היינו אם יבקש איש מעם ה', כי ה' נקרא רע, ע"ד רעך ורע אצרך אל תעוּב (משלי כ, י). ונשבר, ר"ל אפילו יהיה לו שצרון לב, או מת ולא ממנה נפשה, אם בעליו עמו, ר"ל אם יתכוין להנאתו, לא ישלם, ר"ל לא יהיה לו שלימות עמו. בעליו אין עמו וגו' [שאינו מתכוין להנאתו. שלם ישלם, יבוא לידי שלימות].

במשפחה לא תזויה (כב, יז).

בגמרא (שבת דפ"א ע"ג) רב חסדא ורבה בר רב הונא הוה קאזלי בארצא, אמרה להו ההוא מטרוניתא אומנתא בהדיכו ולא אומנתא, אמרה איהי מלחא אסרתא לארצא, אמרו אינהו מלחא שריוה כו', ופירש רש"י אמרה מלחא דכשפים כו', אמרי אינהו מלחא על ידי שם טהרה עכ"ל, והקשה כבוד קדושת הבעש"ט ז"ל, בשלמא מלחא דידה לא נזכר בש"ס, מנא שהוא שם טומאה, אבל מלחא דידהו שהוא שם טהרה, למה לא נזכר בש"ס מה שאמרו, ככדי שנדע הלחש צמה צטלו הכישוף, והרי מלאנו צממה דוכתי שזכרו לחשים לכמה ענינים:

ואמר הוא ז"ל, שציטול הכישוף הוא, כשאומרים הפסוק מכשפה לא תחיה, ונתנאי שידע לכוון בצוונות הנסטרות המרומזים בפסוק זה, ודרש דרוש גדול קודות נפלאות בפסוק זה, ואמר שצאלו הכוונות יכולים לצטל כל מיני כישוף שבעולם, ואמר שגם רב חסדא ורבה בר רב הונא צטלו הכישוף באמרם פסוק זה בצוונות הנסטרות, כי מה שאמרו בש"ס אמרה איהי מלחא הוא כפשוטה, שאמרה דבר של טומאה, ולא נזכר מה שאמרה, אבל מלחא דידהו ר"ל מלח והוא ר"ת 'מכשפה' לא 'תחיה' וזה הפסוק צטלו הכישוף, קן אמר הבעל שם טוב הקדוש זקוקללה,

ואחר ששמענו הפירוש הנפלא הזה טרחנו ועמלנו לחפש ספרי ש"ס ישנים, ומלאנו ש"ס ישן נושן אשר נדפס כמעט בהתחלת מציאות מלאכת הדפוס, ומלאנו כדבריו הקדושים, שמלחא שלה נדפס צאות א צסוף, ומלחא דידהו נדפס מלח צלא א' לצסוף וגם נרשם למעלה נקודות כמו לסימן ר"ת, הנה זכינו לראות צחוש שחרותו של הבעל שם טוב הוא תורת אמת כמו למשה צסיני (ק' כצז בעל מנרף העבודה ששמע מהרב בעל שערי משופה).

במשפחה לא תזויה (כב, יז).

בסנהדרין מ"ד ע"ב רש"י הקדוש מביא מועשה בנוכח אחד ישראל רשע אחד שמתו ובו ביום מות אדם גדול בעיר ובאו כל בני העיר ונתעסקו בנומתו, וקרובי אותו נוכח הוציאו גם את כותת המוכס אחרי, וקפצו עליהם אויבים והניחו המוטות וברחו.

והיה שם תלמיד אחד שיישב לו עם כותת רבו לאחר זמן חזרו גדולי העיר לקבור את החכם ונתחלפי להם מוטותו בשל נוכח, והיה אותו תלמיד צועק ולא הועיל וקרובי המוכס קברו את החכם וניצטער בה אותו תלמיד מואד מזה חטא גרם ליקבר זה בבזיון ומה זכה אותו רשע ליקבר בכבוד גדול כזה.

נראה לו רבו בחלום ואמר לו, אל תצטער בא ואראך בכבודי בגן עדן בכבוד גדול, ובה ואראך אותו האיש בגיהנם וציר של פתח גיהנם סובב באזני, אבל פעם אחת שמועתי בגנות תלמידי חכמים ולא כוחתי ולכך נענשתי, וזה (הרש"ע) פעם אחת הכין סעודה לשר העיר ולא בא שר העיר וחילקה לעניים וזה היה שכרו, אמר אותו תלמיד עד כותי יהא אותו האיש נדון בדין קשה אמר לו עד שיכוותו שמועון בן שטח ויכנס תחתיו, אמר לו

למה, אמר לו מפני נשים מוכשפניות ישראליות שיש באשקלון ואינו עושה בהן דין,

למחר סיפר אותו תלמיד דברים לשמועון בן שטח מזה עשה כינס שמונים בחורים בעלי קומוה והיה אותו הזים יום גשמים ונתן כד גדולה ביד כל אחד ואחד וקיפל טלית בתוכם ואמר להן הזהרו בהן שהן שמונים ובשעה שתכנסו יגביה איש אחת כוהן מן הארץ וישב אין מוכשפות שולטות בכס ואם לאו לא נוכל להם הלך לו שמועון בן שטח לטרקלין שלהם והניח הבחורים מבחוץ אמרו לו מני אתה אמר להן ככשף אני ולנסותכם בכשפים באתי אמרו לו ומה כשפים בידך אמר להן יכולני להביא לכם שמונים בחורים עטופי טליתות נגובות ואע"פ שהוא יום גשמים אמרו לו הנראה יצא לחוץ ורמז להם הוציאו הטליתות מן הכדים ונתעטפו בהן ונכנסו ואחו כל אחד את אחת כוהן והגביהום (שכאשר אינן על הארץ הכשפים לא פועלים ואינן יכולים להציל עצמם בכשפיהן) ויכלו להן והוציאו ותלאום כולם.

ובסנהדרין ס"ז ע"ב

אמר רבי יוחנן למה נקרא שמן כשפים שמכחישין פמליא של מעלה: 'אין עוד מלכדו' אמר רבי חנינא אפילו לדבר כשפים, הריא איתתא דהות קא מהדרת למשקל עפרת מתותי כרעיה דרבי חנינא, אמר לה אי מסתייעת זילי עצידי אין עוד מלכדו כתיב, איני והאמר רבי יוחנן למה נקרא שמן מכשפים שמכחישין פמליא של מעלה, שאני רבי חנינא דניש זכותיה

בספיה"ק שם משמאל וז"ל ונראה דכל ענין הכשפים שמכחישין פמליא של מעלה ופי' רש"י שעל מי שנגזר לחיות ממימתן, שלא גזרו על אדם למות והוא מת ע"י כשפים,

ולכאורה יפלא איך יהיה להם כוח נגד רזונו יתצרך, הלא כל הבריאה נמצאת רק ממציאת המלאו יתצרך, ומצלעדי רזונו יתצרך אין לכל הבריאה שום מציאות, ואיך יכולין להתנגד נגד רזונו.

ולפי זה שכל שליטת הכישוף היא רק מפאת הסתרת פניו יתצרך, מוצן שלאיש שנודרך חומרנו ועיני השכל שלו מאירין ורואין שאין לשום נמצא מציאות מצלעדי יתצרך, וכמים הפנים לפניו וכו' גם כן אין הקצ"ה מסתיר פניו ממנו, כמו שהוא לא הסתיר פניו מלהשכיל ולהבין שאין עוד מלכדו, שוב אין הכישוף יכול לשלוט בו כלל, וזהו הפירוש שאני ר' חנינא דניש זכותיה, היינו שנודרך חומרנו כל כך עד שהחומר לא הסתיר את אורו יתצרך ממנו מלהבין ומלראות שאין עוד מלכדו, ועל כן גם הקצ"ה כשיכול לא הסתיר פניו ממנו ולכן אינו מתירא מכשפים, ואין פי' נפש זכותיה מצוות ומעשים טובים לצד, רק מללשון זכות והזדככות, והבין. (ע"כ בספיה"ק שם משמאל צרכה תע"ד)

ובספיה"ק חכמת המלפון מצאנו ענין זה באריכות ומסיים וז"ל ולכן האיש היודע את רזונו צדעת צהירה מכיר צלצ שלם את השגחתו על צרואיו, ומרגיש הרגשה גמורה כי אין עוד מלכדו, הוא אינו עומד תחת שליטת כוח הכשפים ואפס כוחם נגדו,

מוצן שלא די שיהיה מאמין בה' ובהשגחתו צדיעה מופשטת צלי הכרה פנימית והרגשת לצ אמיתית, ורק איש כזה אשר הכרת אמונתו נטועה צעמקי נפשו וממלאה את כל מהותו וחי צאמונתו, הוא מדובק ומקושר אל מקור רס ונישא אל האין עוד מלכדו שהוא למעלה ממערכת כוחות הסט"א, ולא לא יגיעו אליו הכשפים ולא ילטנו בו.

ולכן ר' חנינא דניש זכותיה שהיתה גדולה מעלת זכות נפשו והיה צהרגשת אין עוד מלכדו, לא שלטנו בו כלל הכשפים אע"פ שכח הסט"א רב שמכחישין פמליא של מעלה, ואמר לה (למכשפה) שקילי לא מסתייעת מילתיך, אין עוד מלכדו כתיב, כי מי שמרגיש

ככל מהותו ומי צרגש זה, אין שום כוח אחר יכול לשלוט בו. (ע"כ מספיה"ק חכמת המלפון שופטים)
ובספיה"ק זהב שצא וז"ל והטעם דרק זה עלמנו שאמר אין עוד מלכדו, דהיינו שהיתה אמונתו חזקה שאין דבר בעולם בלא רצון השי"ת, עד שלא היה מפחד שצביל אמונתו זה בה' אפילו מכשפים, זה עלמנו הוא שהגדיל זכותו עד שצאמת כל הכשפים לא היו מזיקין לו כלל.

מצואר זה דהכל תליא בצמונת האדם וצצטמון חזק שיש לו, זה שנאמר "יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך" פירושו דהחסד של ה' היא כפי הצטמון והתקוה שיש לנו לו. (ע"כ בספיה"ק זהב שצא, מנוכה)

(ובשפתי חיים מאריך צענין זה ומסיים דגם השם ר' חנינא מצטא את מהותו שידע שאף ההנהגה הטבעית כולה חנינה מאת ה' על כן ראו הוא להלילו).
ובענין זה ראיתי בלקוטי אמרי פנחס' נעושה נפלא מאוד אשר נוספרים שאירע בימי הרה"ק רבי פנחס קארייצער זי"ע, והרה"ק היה רגיל לספר מועשה זה בכל פורים.

בעיר אחת היה כומר אחר רשע עריץ ושונא ישראל מאוד, ובהיותו מכסף גדול היה רגיל לעשות בכשפיו רשעות גדול לכל ישראל הדרים בעיר הזאת, ושם בעיר ההיא היה דר איש יהודי אחר מחזיק אראנדע והכומר הנ"ל היה רגיל לילך אצלו לשתות, שהיה שיכור גדול, פעם אחת חשק האיש הנ"ל ללמוד חכמת הכישוף (ואפשר שהיה חוננו שיהיה בקי בכישוף כדי שיוכל לחסם עם הכומר הנ"ל), ויהי היום, כבוא הכומר אצלו כהרגלו, אמר אליו האיש: כמנה אתה רוצה בשכרך שתלמד אותי חכמת הכישוף? והשיב הכומר: אם תתן לי לשתות שלש שנים רצופות כמנה שארצה, אז במלאת הג' שנים אלמדך חכמת הכישוף, ונתרצה האיש ונגמר ביניהם הדבר.

ויהי במלאת שלשת השנים, אמר לו החוכר הנ"ל אנכי קיימתי דברי ונתתי לך לשתות כמנה שרצית, כעת למדני חכמת הכישוף, אמר לו הכומר: אחז בחגורה שלי, ואחז והזליכו ע"י כישוף בזכונ קצר לערך רבע שעה אל נקום רחוק מאוד, והציגו על הר אחד, ואמר לו: בכאן תלמד חכמת הכישוף, והכומר נעלם מוננו, והאיש הנ"ל נשאר שם גלמוד בכודר שנים, ובעמודו כך נבדך ברעיונותיו ראה פתאום שזההר שעומד עליו הוא מוקף נחש גדול מאוד אשר כמחו לא נראה עוד, אז הבין האיש הנ"ל כי האדמה שעומד עליו לאו אדמת קדש היא, והיא ארץ אשר לא עבר בה איש

ובדאי הכומר הנ"ל הוליד אותו אל הרי חושך, נקום נושכך החיזונים, ובחשבו כך פתאום התחיל הנחש לדבר אליו כדברים האלה: מנה אתה רוצה בכאן? והשיב האיש בפחד ובהלה וארכבותיו דא לדא נקשן: הגה באתי לכאן ללמוד חכמת הכישוף, וחזר ושאלו הנחש: מאין אתה ומאיזה מדינה? והשיב האיש: כומדינה פלוגית ואמר לו הנחש: כעת צריך אתה לשכוח שאנתה כומדינה פלוגית, והאיש קיים דבריו והעביר אותה מנחשבתו ושכח, ושאלו: מאיזה עיר אתה? והשיב מועיר פלוגית, תשכח גם העיר, ושכח כנ"ל חזר ושאלו הנחש, היש לך אב ואם? והשיב יש לי, ואמר לו הנחש תשכח אביך ואמך, ושכח ג"כ כנ"ל, כן שאלו הנחש על כל פרט ופרט ואמר לו שישכח, והאיש שכח הכל, ואחר"כ חזר ושאלו הנחש: מאיזה עם אתה? והשיבו: מזרע היהודים אני, כונני אברהם יצחק ויעקב, אמר לו הנחש תשכח גם זה שאתה יהודי! והשיבו האיש: הגה נשאתי פניך גם לדבר הזה ושכחתי, וחזר לשאלו: למי אתה עובד? והשיב האיש אני עובד לאלקי אברהם יצחק ויעקב אשר ברא שמים וארץ וכל ברואי מעלה ומטה ומלכותו בכל מושלה והוא זן ומפרנס לכל הברואים, אותו אני ירא!

אמר לו הנחש לעת הזאת צריך אתה לשכוח מאלוקיך, א יוד איז דאך אבער א יוד בראותו כך אז ער האלט שוין בא דער לעצטער נקודה, אז חם לבו בקרבו ונתעורר בו הירושפה שיש לנו מאבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב, האמונה הקדושה הנקודה פנימיות שבלב הטמונה בלב כל בר ישראל (וכדברי קדשו של הרב חנניא בספיה"ק "לקוטי אמרים" כתוב לאמר וז"ל בפ"יחו "ולכן כל ישראל אפילו הנשים ועמי הארץ הם מאמינים בה' שהאמונה היא למעלה מן הדעת וההשגה וכח' ולכן אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת

השם על הרוב וסובלים ענינים קשים שילו לכפור בה' אחד ואף אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה' וכי " עכ"ל, ועי"ש באריכות) האט דער יוד אנגעוויבן צו שרייען מיט זיין גאנגן כח, פון השייית וז"ל איך נישט פארגעסן! ותחיל לצעוק בקול גדול "שמע ישראל ד' אלקינו ה' אחד" כמנה וכמנה פעמים, וגבור בדעתו יהיה כוח שיהיה ולא אשקר באמונתו ח"ו וקבל עליו לנסור נפשו על קדושת שמו ית' ויתעלה, ואז פתח הנחש את פיו ואמר לאיש הנ"ל: הלא תדע כי כעת אתה הוא בידני, ואנו יכולים לעשות עמך כחפצנו ומוכרח אתה לכפור וכו', והוא באחת שאינן רוצה לכפור רק צווח "שמע ישראל" בקולי קולות.

פתאום ראה שבאו אליו חיות טמאות עד אין שיעור גדודים גדודים ומחנות עד אין חקר, ורצו אליו בחמת רוחם לקרעו לקרעים והוא עשה את שילו רק צווח "שמע ישראל" ומחנות זה לא היתה להם שליטה להתקרב אליו וכאשר קרבו אליו נתבטלו מכל וכל ונעלמו מוננו, ואחר"כ באו גדודים אחרים כונים ממוינים שונים, בכל פעם יותר ויותר ונחשים ועקרבים וכולם נתבטלו, ולבסוף באו חזירי יער ("וידוע חזירים") ואש להבה זרקו מפייהם, והכל ע"י כישוף, אבל הכל ללא הועיל דער יוד האט זיך געהאלטן ביי זיינעם אין ער האט נישט נאך געגעבן, ונשתהה בזה הנסיון זמן רב.

ואחר"כ ראה שאין כאן לא הר ולא נחש, ומיצא עצמו עומד באמוצע השדה, ורצה לילך לביתו, אבל לא ידע הדרך והתחיל ללכת להיכן שגשואו רגליו מועיר לעיר ומכפר לכפר ונשתהה בדרכו ג' שנים עד שבא לביתו, והלך אל הכומר ושאלו על ככה לאמר: למה רימוניתו שהולכתני לנקום רחוק כזה נקום חושך וצלמות? השיב לו הכומר: אומר לך, כי ראיתי שאתה מכשף גדול יותר מוננו, כי בבואי לביתך בבוקר בשעה שנמלת ידך וראיתי שנפלו מאצבעותיך קליפות וחיזונים הרגום לאלפים ולרבבות, וגם בעת שלבשת הטלית קטן עם הציצית ג"כ נפלו מחציצית כנ"ל ואני אין זה בכוחי, ע"כ הולכתך לנקום הלו נושכך החיזונים שתלמוד שם חכמת כישוף כי שם מקורו, והלך האיש הנ"ל הרה"ק רבי פנחס קארייצער זי"ע וסיפר לפניו את כל אשר קרה לו, ושכח מאוד על שהשייית היה בעזרו לעמוד בנסיון והרה"ק נשקו על ראשו והיה רגיל (הרה"ק מקאריץ) לספר מועשה זה בכל פורים, זי"ע ועכ"יא. ע"כ.

ולפי זה אפשר לענ"ד לפרש, למה נקרא שמן כשפים, כי מכמיסים פמליא של מעלה, שהכוונה שיש להם כוח רק כלפי אלו שמכמיסין פמליא של מעלה ולא צרור להם כשמש צהררים שאין עוד מלכדו

אם כסף תלווה את עמי וגו' (כב, כד).

ירמו על התחזרות, שיוכל הנדיק לחצר בני ישראל בקדושה ומורה שצפת, והעיקר בסעודה שלישית. וגם אז אם יקדים לישב לא יועיל, רק העיקר בחשיכה צמוספות שצת. ואמר רזומינו ז"ל (שג לה, ג) "הכסף התמתן ולא הכסף את העליון צין השמשות, הכסף העליון והשוה לתמתן זהו לילה". הכסף ה' החשך, עין שם צרשי. והו' 'אם כסף' צומן שהכסף כולו, ומסיף על הקודש, אז 'מלוח את עמי' אל הקדושה, נראה לי.

אם כסף תלווה את עמי את העני עמך וגו' (כב, כד).

בגמרא (ב"מ דף ע"א) דרשו מכאן "עניך" (קרוצין) קודמין לעני עיך ועני עיך קודמין לעני עיר אחרת". ונראה שלשון 'קודמין' הוא מלשון הקדמה ופתח השער ליכנס בו, והוא על פי משל גאון אחד שעשה ספר ואחר שגמרו ראה צעין שכלו אשר אין מי שיוכל להצניו לגודל חריפותו, על כן עושה הקדמה לספר, שיהיה מפתח להצין דבריו הנאמרים בספר.

כן הוא הדבר צכאן, השי"ת ציוה ליתן נדקה, וראה שקשה על האדם אשר לעמל יולד ליתן מהונו לאשר לא עמל בו, על כן עשה השי"ת הקדמה לזה ליתן לעני קרוציו "כי ימוך אחיך" שיש להם

אהבה בטבע ואיש את אחיו יעזרו צנחנות רחמי הטבע שיש צו, ומוזה ירגיל את עצמו לרחם וליתן זדקה לעניי עירו כי ההרגל הוא טבע השני, וכאשר ירגיל את עצמו ברחמים יבא מזה ליתן ולרחם גם על עניי עיר אחרת.

ומוזה מדע כאשר תבקש מן אדם שיתן זדקה לעניים והוא יענה ויאמר הלא עניי קרובי ועירי עלי, זודאי בשקר ידבר ואינו נותן להם, כי כל זה הוא ההקדמה ומפתח שיכול ליתן זדקה לכל הפושט יד, ואם היה לומד ההקדמה זודאי היה מורגל ומשיג גוף העניין אשר ההקדמה נעשה בשצילו, אלא ודאי לא למד ההקדמה ואינו מורגל ליתן זדקה כלל, כנ"ל. (האמת שלם)

אם כסף תלווה את עמי את העני עבך (כב, כד).

מוצא בפרטים שיש סגולה לפרנסה לקיים בכל מוצ"ש סעודת מלוה מלכה, והרמז לזה: בפסוק "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" (שמות כב, כד) דהיינו אם תצטרך לכסף אזי "תלוה" תעשה סעודת מלוה מלכה, את העני, ירמוז לעני הרוכב על החמור, דסעודת משיח צן דוד הוא סגולה לקרב את הגאולה, וסיים הפסוק לא תהיה לו כנושה, פי' ע"ד שאמרו ז"ל ג' שצעות השציע ה' את ישראל ומד מנהון שלא ידחקו את הקן, וי"ש לא תהיה לו כנושה והצן. (סגולת ישראל)

סיפר הגי"מ מנחם מענדל שפירא מודראגוריעשט, אך שבילדותו כשהיה בבית זקינו הגאון רבי אברהם יצחק ווינבערגער זצ"ל אבד"ק קליניוארדיין, איקלע לשם רבינו הקול אריה זצ"ל, ובתוך הבאים לקבל פני האורח החשוב בא גם הגביר הרב הגי"מ משה חיים ווייס ז"ל בעל ברית משה על הסמ"ג, שהיה חשוך בנים ל"ע, ובתוך השיחים שאל רבינו את ר' משה חיים: האם ציית כבודו לדברי, ועשה סעודת מלוה מלכה. הנשאל שתק ולא השיב, שאלו רבינו בתוקף: מדוע לא יעשה כדברי, הלא יתחרט. בתוך כך סיפר רבינו להרב מרא דאתרא את פירוש שיחתם, כי הבטיח לר' משה חיים, שאם יעשה מלוה מלכה בעשרה אזי יפקד בזש"ק, ועל זה נסובה השאלה אם קיים דבריו. לחש הרב באוזניו של רבינו ואמר: עי, הלא דבר זה מן הנמנע, דר' משה חיים הוא עקר בטבע. והקו"א התנגעע בראשו לסימן י"א, כאומר שאינו מסכים לדברי הרב, ורבי משה חיים אינו עקר ויכול להוליד, רק שייצית לדבריו ויערוך מלוה מלכה בעשרה. וסיים הרב מודראגוריעשט המוספר: כוחות ילדות שהיתה בי, חשבתי בלבי כשהייתי במעמד הגי"ל, הלא זקני בטח יודע, שהלא הוא הרב דמותא ויודע כל מוצפוניו של ר' משה חיים יותר טוב מן הרב האורח, ומוסתמא הצדק אתו שר' משה חיים עקר בטבע ולא יועילו לו כל הסגולות. אבל אח"כ נוכחתי לדעת שהאמת הי' עם הקו"א כי הלא בזקנותו של ר' משה חיים נולדה לו בת ת"ח. (הקול ארי')

עד בא השביש תשיבנו לו (כב, כה).

סיפר כ"ק הגה"צ מוקראסנא זצ"ל, פ"א כאשר הגאון האדיר בעל ברך טעם זי"ע מליפניק ישב ולמד בביתו בהתמודה גדולה, נכנס אצלו עני א' מותושבי העיר וביקש מננו שילוח לו מעות, א"ל הברוך טעם שאם יביא לו מושכונ אז ילוח לו המעות כנדרש. והלך האיש והביא כסת להתכסות בו בלילה בשעת שינה (דאכגע-שמיכה), והלוח לו הברוך טעם מעות. ולא היה מוכיר את האיש הזה מתוך העיר הגדולה לייפניק, וכאשר הגיע זמן תפילת מנחה הבחין הברוך טעם דאם הביא לו האיש רק דאכגע' (שמיכה) בודאי שאין לו דבר אחר למושכונ וכתוב בתורתנו הקי' עד בא השמש תשיבנו לו, וע"כ מרוב התרגשות לקיים המצוה, עוד קודם שקיעת החמה יצא לרחוב עם הדאכגע בידו, והיה מוסיב בתוך רחובות העיר לבקש האיש אשר שייך לו המושכונ.

וביני לבני הגיע הראש הקהל לתפילת מנחה, וכאשר ראה שהרב מוסיב ברחובות עיר ודאכגע בידו, רצה מקודם ליקח הדאכגע מידו מפני כבודו, שאין לכבוד הרב שייכות ברבחויות ובשווקים עם דאכגע בידו, והתחיל למושך אותו אצלו, ולא הניחו הברוך טעם לקחת מננו, והיו מושיכים יחד מזה אחד ומזה אחד, והברוך טעם מרוב דביקותו לקיים מצוה עד בא השמש תשיבנו לו, דימה בדעתו שהראש הקהל רוצה לחטוף מננו המצוה הגדולה הזו, והוא רוצה לקיים המצוה, וע"כ אמר לו הברוך טעם, אז איר וועט בארגען געלט פאר יודען, וועט איר אויך קעגען מוקיים זיין די מצוה. (הגה"צ מנאנאש שליט"א)

אם זובל תזובל שכלמת רעך עד בא השביש תשיבנו לו (כב, כה). וצד"י חבול מחבול ככל לך צנחלה עד כמה פעמים, אמר הקצ"ה, כמה אתה חייב לי, והרי נפשך עולה אללי כל אמש ואמש ונותנת דין וחשבון ומתחייבת לפני, ואני מחזירה לך, אף אתה טול והשצ טול והשצ.

בלילה אחד ישבו חסידי הרה"ק רבי דוד מדינאב זצ"ל בבית המדרש בפשיעוויש, ונתגלגלה השיחה ביניהם בדרכי העבודה מזה עדיף יותר, האם לנוח בלילה כדי שיוכלו לעמוד באור הבוקר ולעסוק בעבודת ה', או אולי מוטב להיות ער כל הלילה ולעבוד את השי"ת.

כה התווכחו החסידים ביניהם ולא יכלו לבוא לעמק השווה, ואמרו לנפשם אויב וואלט מען געקאנט פרגען אונזער רבי'ן (כנראה שלא היה שייך לשאל). רבינו מדינאב שכב אז על מיטתו בחדר סמוך לביהמ"ד, תוך כדי דיבורם נפתחה דלת חדר הרבי, והופיע רבם בפתח ושאל אותם: הא וואס טוט'ן עט'ן דא יעצט? [מזה אתם עושים פה באישון לילה? והחסידים הבינו שקיבלו כבר בזה תשובה לשאלתם.

ורבינו המשיך ואמר: כתוב בתורה [בפרשתנו] אם חבול תחבול שלמות רעך עד בא השמש תשיבנו לו כי היא שמלתו ברו במה ישכב וגו', הנה כשנותנים פקדון לחבר אין הנפקד מושגח עליו די צרכו, ועל כן כשמוקבלו בחזרה אז הבעלים מנקהו על צד היותר טוב, וכן הוא נשמות האדם יש בנו חלק אלוך מנועל, הוא הנשמה, שהוא פקדון של השי"ת אצלנו, אבל אין אנו מושגחים עליה כהוגן שתהיה נקי מכל רבב וסיג, ועל כן צריך האדם לישן בלילה, ואז עולה נשמתו אל בעליה - הקב"ה, והוא מנקה אותה מכל סיג ופגם ומחזירה לבעליה בבוקר נקיה וטהורה. וזהו כוונת הפסוק "בידך אפקיד רוחי וגו'".

וסיים רבינו: ואם תשאלו אותי, הלא הבעלזאר רב [השר שלום] אינו ישן [כידוע שהיה ער יותר מאלף לילות], זה אינו שאלה, כי הוא למעלה מן הזמן, וגם ביכולתו להחזיר בתשובה את כל העולם בזמן קצר, ומה שאינו עושה את זה, כי גם הקב"ה ביכולתו להפליא פלא זה ועם כל זה אינו עושהו. (נכח דוד החדש)

ועבדתם את ה' אלוהיכם וברך את לזובך ואת בימך והסירותי מוזלחה מוקרבך (כג, כה).

עמדו המפרשים בזה שפתח הכתב בלשון רבים, וסיים בלשון יחיד. ונראה עפ"י (אבות פ"ד) אלוה עשיר השמח בחלקו, שיש לו לאדם להיות שצד רצון צמה שהקצ"ה מומין לו ואל יקנא לבו צמצירו שיש לו יותר ממנו, שעל זה אמרו הקנאה והתאוה והכבוד מוליאים את האדם מן העולם.

שונה הדבר צעניי רוחניות, דצנעודת השי"ת ולימוד המוה"ק מעליותה היא לקנאות צמצירו שנתעלה למדרגה עליונה ממנו, דע"י הקנאה ישנס מותניו ויוסיף אומן צלימודו כדי להגיע למעלת מצירו, וכן אמרו (ב"ב כ"א, א) קנאת סופרים תרבה חכמה. ולזה אמר ועצמתם את ה' אלוהיכם בלש' רבים, דצנעודת ה' יסתכל ממיד על מצירו

וישמדל להגיע למדריגתם, אבל צדצרים גשמיים, וצרך את לחמך ואת מימך בלשון יחד, שזוה יש לכל אחד להיות שמח בחלקו.

(פניני שפע חיים ועדיר תשי"ט)

ויזוזו את האלקים ויאכלו וישתו (כד, יא).

הרה"ק המאור עינים זעוק"ל והרה"ק הרבי ר' זושא נואניפאלי זעוק"ל הלכו פעם בדרך, ובאו אל אכסניא אחת, ומוצאו שם חולה נוסוכו, וראו שאין המוצב טוב, נתנו צו להבני בית שתיכף יביאו לפנייהם סעודה על השלחן, וכאשר אך אכלו ושתו הוטב מוצבו של החולה. ואמרו ז"ל דענין זה מרומז בתנ"ך בפסוק ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו, דשם אלקים רומז על מדת הדין, כדאמרינן בגמרא ברכות (ס:) עה"פ בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר (תהלים נ, יא) בה' אהלל דבר זו מדה טובה באלקים אהלל דבר זו מדת פורעניות, ופרש"י אלקים לשון דין.

וזהו אמרו ויחזו את האלקים, היינו מידת הדין, ועשו עצה לזה ויאכלו וישתו, ובזה המתיקו מידת הדין.

אם ענה תענה אותו וגו' (כב, כב)

פעם אחת שבת הרה"ק רבי דוד מדינב זי"ע ביצאנו אצל הרה"ק בעל הדברי חיים זי"ע. ביום א' ליוה הדברי חיים את היצמח דוד והלכו עד כפר סמוך ליצאנו, והיה שם יהודי בעל הקרעטשמע [פונדק] ששמעו שהצדיקים יבואו לכאן, קיבל פניהם וביקשם שיבואו לסעוד בביתו. פתאום באה אלמנה בבכיות אל הצדיקים וצעקה האך יכולים אתם ליכנס בזה הבית הלא יש לי תביעות ממונות על קרעטשמע זו.

אמר הדברי חיים להצמח דוד שאינו יכול ליכנס עד שיברר הדבר ע"פ דין תורה. והושיבו בית דין שם על אתר עד שביירו הכל והפסק יצא לטובת בעל הקרעטשמע, ואח"כ אמר הדברי חיים להצמח דוד: דינובער רב, עכשיו יכולים להיכנס, אבל האלמנה עוד בכתה בטענתה וישבו הבית דין עוד הפעם והבעל הבית לקח מועות ופייס את האלמנה לגמרי לפנים מיושרת הדין. וכשהאלמנה נתפייסה אז אמר היצמח דוד עכשיו יכולים ליכנס.

שאל אותו הדברי חיים למה סירב עד עכשיו להיכנס בו, הלא הפסק הלכה היה ע"פ הדין והיושר, ענה היצמח דוד כתיב בפסוק אם ענה תענה אותו וגו' שמוע אשמוע צעקתו, וקשה מהו כפל הלשון ענה תענה ועוד מהו הלשון "אותו" ו"צעקתו" היה לו לכתוב בלשון רבים, אלא על כרחך צריך לומר שכשמזכירים לאלמנה ויתום בעולם הזה אפילו כשאננם צודקים הבכיות מוערות את האב בעולם העליון, ומוצטער גם האב בעולם העליון והוא הולך לכסא הכבוד וטוען עבור אשתו ובניו.

וזהו הכוונה אם ענה האלמנה ויתומים, תענה אותו הכוונה על האב וגם הלשון אם צעוק היינו אם יצעקו האלמנה והיתומים אז "יצעק" הוא אלי ואשמוע "צעקתו" של האב ומטעם זה סירבתי להיכנס לביתו עד שתתפייס האלמנה.

אם כסף תלוה את עמי את העני עבך וכב, כד

צפנה"ק "רב יצ"י אשרי בושיכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' (תהילים מא) נראה לפרש צפנה"ק, ציפנות פרק שישי (ס"ג ע"א) המלווה סלע לעני בשעת דחקו עליו הכתוב אומר (ישע"י נח, ט) אז תקרא וה' יענה וכו'.

ומדקדקים העולם איך שייך לומר לעני בשעת דחקו הלוא לעני תמיד הוא בדוחק, לכך מפרשין דוחקו קאי על העשיר שגם לעשיר דוחק צמעות ומכל מקום מלוה לעני לכך זוכה אז תקרא וה' יענה. זהו פירוש הכתוב כאן אשרי משכיל אל דל ביום רעה היינו שהוא יוס רעה לעשיר שיש לו דוחק צמעות ומ"מ הוא משכיל אל דל להלוותו או לתן לו נדקה לכך יזכה כשיקרא אל השי"ת ימלטוהו השי"ת כמו שכתוב אז תקרא וה' יענה. עכ"ל"ק

וזוה אפשר לפרש "את העני עמך" דגם כשיש אלל עצמו הצמינה של עני, בכל זאת תלווה לנצרכים.

אל תשת ירך עם רשע להיות עד זבוס (כג,א).

הרה"ק מקאמארנא זי"ע כותב, ושמעתי מאזי מורי הגאון הקדוש מוהר"ר אלכסנדר ז"ל, לא תשא עליו חטא מלשון משיאין משואות וכן מלשון שא נא כליך לשון חידוד שלא תעורר אש הגזירות וחידוד המרצ על חצרך צמה שתראה את חטאו כמו ששמעתי מאדוני חמי הרב אלוקי הקדוש מוהר"ר מפיינטשיף שסיפר מגדולת מרן אלקי הצעש"ט,

ובתוך הדברים סיפור שפעם אחד עמדו התלמידים בר"ה והתפללו, ואחד מן התלמידים נפל כווננו בתוך התפילה הכלי עם הטאבק לארץ והגביהו אותו, וחברו ראה זה והתרעם עליו, על שהופסק בתפילתו להגביה הטאבק ולשאוף כבונהג,

ומרן אלקי הבעש"ט ראה ברוח קדשו, שהתרענות של צדיק זה גרם לחבירו שפסקו עליו שימוות באותו שנה ר"ל, ועלה בעליות נשמותו למעלה וטען הרבה טענות על זה ולא הועיל, עד שבליל הו"ר עלה עוד וטען וצעק ופעל בתפילתו שאם זה המוקטרג מועצמו ימוצא לו זכות, יפטר זה, ונכנס מרן לבית מדרשו ומוצא התלמיד שהתרעם עוסק בתיקון בנושגה תורה, ונטל הבעש"ט המוחים מוכנו ולא היה יכול לומר בדביקות כראוי באמירת התיקון, ומוזה הלך אנה ואנה לחשוב ברומונות קל ויחודו ובאיזה ענינים, ונפל בזה במחשבתו מפני מה נתגלה בדור האחרון עקב הזה ענין עשיר טאבאק לשאוף ולעשן, ואמר במחשבתו כי יש כמה נשמות יקרות בדור האחרון שא"א להם שיתלבשו ויתגשמו אלא עיקר תיקונם בדבר רק בריח כטעם אשה ריח ניחוח לה.

ומוזה באה לו חרטה, שלא היה לו להתרעם על חבירו ששאף הטאבק בתוך התפילה, כי מי יודע איזה נשמה ודבר יקר העלה הצדיק הזה ביחודו,

וביום הו"ר היה דרך מרן אלקי הבעש"ט, להשיב לכל שזאלו מה שנגזר למעלה ולמטה, ומה שיתחזה בכל העולם, כי צפה ברוח קדשו נוסוף העולם ועד סופו והיה בדיחא דעתו מאוד ביום הנ"ל, וכל אחד היה נוכח לעצמו איזה שאלה הן בדרוש זהו בגמרא ופוסקים או מושאר ענינים, ולכולם היה דרכו להשיב ביום זה, ואותו תלמיד הכין לשאל שאלה הנ"ל, (למה נתגלה בדורינו ענין הטאבק)

וכשישאל להבעש"ט אמר לו הרב הקדוש אמור אתה, ואמר לו טעמו של דבר, ואמר לו מרן אמור יתר הדברים שהיה במחשבתך אז, ונזכר וסיפר לו היאך שמוצא זכות בזה על חבירו, ואז נתבטל הקיטרוג והגזר מחבירו, וכיון שנתבטל סיפר לו מרן כל הענין שגורם על חבירו, והזהיר לו שתמיד ידון לכף זכות להירא שכוס, ולא יעורר עליו דינא ודיינא, ויהיה טוב לו.

וזוה לא תשא עליו חטא שציאר אזי מלשון משיאין משואות שלא יעורר עליו דין וכו'

(אוצר החיים להגה"ק מקאמארנא זי"ע צפרסת קדושים)

וזוה המעשה פירוש הרה"ק ר' משה מפשעווארסק זי"ע את הפסוק אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס, דהנה כשהיח"ר הוא השטן, עולה לקטרג, והרי המורה אמרה על פי שניים עדים יקום דבר, מה עושה השטן, ממתין ומנפה הוא עד שידבר אחד לשון הרע על איש זה, ואז הוא מנטרף אל האיש הזה להעיד על הראשון ולקטרג עליו ח"ו,

וזהו שהזהיר הכתוב אל תשת ירך עם רשע, אל תתן ירך להצטרף אל השטן להיות עד חמס ח"ו על ישראל אחר.

כי השווד יעור פקוזים ויסלף דברי צדיקים [כג ז] והדרש הוא (פמוז קה ע"א) אפילו לדיק גמור ונוטל שומד נסמית עינו. והוא דבר מפליא, איך יקח לדיק גמור שומד,

והענין שהיה נעשה אצל אדמו"ר כו"ה אברהם יהושע העשיל נאפטא, בני חורפו שהיה רב בקאלביסוף, וחנוש עיירות היו שייכים לו, וישב בדין מושפט גדול עם איזה דיינים, והדיינים קבלו שוחד והיו נוטין לזכות אותו שנתן להם, והוא לא הסכים לדעתם, ואמר שאין כן הלכה.

והדיינים אמרו לאותו האיש שיראה לשחד את הרב, והוא ידע שהוא כון הננוע שהוא צדיק גמור, ונתנו לו עצה שיניח בבגד (המיוחד) של ראש חודש סך רב של זהובים אדומים, וכך עשה ואיש לא ידע כזה וכוכל שכן הרב, וכשבא וישב בדין עם הדיינים, ראה שהסכימו דעתו לדעת הדיינים, ושתק ואמר דינו לבקר מושפט, ודחה אותם,

והלך לחדרו ובכה בכיות לפני אדון כל, על מה נטה דעתו לדעת הדיינים, שהרי באמת אין זה דין אמת, והיה זה כמות ימים שדחה המושפט כולגלות דעתו עד שהגיע יום ר"ח ולקח בגדיו, והרגיש שהוא כבוד הרבה, ונתן ידו לכיס הבגד ולקח נושם כמות זהובים זהב, ושאל לאשתו מי היה כאן איש כזה שיניח כמות כזה בבגדי, וחקרו הדבר עד שנגמרה דעתם שלא היה שם איש כזה אלא אותו בעל דין, ושלא אחריו וגזר עליו באיסור ואיים עליו, עד שהודה לו, והחזיר לו ואמר לו לך רשע אני וישב בדין זה.

ואמר הצדיק, זהו שכתוב ויסלף דברי צדיקים, אפילו לדיק גמור וצלי ידיעה כלל קיבל שומד, נסתלק דבריו.

(ליקוטי אהב ישראל בשם היכל הנרעה משפטים)

ועברתם את ה' אלמתיכם וברך את לזומך ואת בייביך והסירותי מזולתה מוקרבך (כג, כה).

שמעתי מכאלדמ"ר מוהר"י זלטה"ה מלובלין שפירש הפסוק (דברים כג, ו) צרוך אתה צבואך וצרוך אתה צלאתך, ודקדק וכי אדם צא לציתו קודם צאתו, ואיפכא הו"ל לי למימר קודם צלאתך ואח"כ צבואך ומירך, [שצא לרמון] כשצא נוסע לאיזה לדיק עבור איזה ענין שצריך לו, צריך מקודם לבקש רחמים עבור הצדיק, ועל ידי זה נפעל עניינו. וזה פירוש הכתוב "צרוך אתה צבואך" להצדיק, שמהיה צחינת צרוך, שמשפיק ותבקש רחמים עבור הצדיק, ואז יוכל הצדיק להמשיך לך כל טוב ותהיה "צרוך צלאתך" מן הצדיק, עכ"ד. ואיחא בגמ' (פסחים כג) את ה' אלמתיך תירא לרבות תלמידי חכמים. וצמח"ש"א שם מצואר דכמו כן נדרש הפסוק (דברים יא, א) והצבת את ה' אלמתיך לרבות תלמידי חכמים. ולפי זה גם כן נפרש "ועצמתם את ה'" לרבות ת"ת, ועבודה זו תפילה, היינו שיתפלל עבור הצדיק להמשיך עליו רחמים, ואז, "וצרך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך" והיה לך כל טוב סלה.

כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע [כד, ז]

ראיתי בשם הרה"ק הישמח משה ז"ע לפרש המדרש, בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע נעקר יצר הרע מלצם,

דהנה מלך הסבא אינו מלואו ועושה עדיף, והא דמלואו ועושה עדיף הוא משום דמגרי ציה יצר הרע וכמו שכתבו התוס', והנה כאן אמרו ישראל נעשה ונשמע נעשה קודם שנשמע, וקשה למה לא אמרו נשמע ונעשה דהרי מלואו ועושה עדיף, לזה אמר המדרש בשעה שאמרו נעשה ונשמע נעקר יצר הרע מלצם, אם כן הרי אינו מלואו ועושה עדיף, ושפיר הקדימו עשה לשמיעה ע"כ בשם הישמח משה ז"ע.

וידוע הקושיא, דאנו אומרים אילו קירצנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, ולכאורה מה התועלת שקרצנו להר סיני ללא קבלת התורה, ומתראים הספה"ק שצקרבס לפני הר סיני השיגו מעצמם את כל התורה כמו האצות הקדושים שידעו את התורה לפני קבלת התורה, ולכן דיינו,

ולכאורה א"כ מה התועלת של קבלת התורה, ואפשר דרצו להיות מלואו ועושה דהוי עדיף טפי מאינו מלואו ועושה, וא"כ הדרי קושיא למה הקדימו נעשה לנשמע, ויוצן לפי המ"ש של הישמח משה הנ"ל דזה היה דווקא בזמן שנעקר יצר הרע מלצם, ואז גדול האיני מלואו ועושה, אצל לדורות גדול המלואו.

ואפשר גם לומר שהדבר שאפשר לעשות לפני השמיעה זה הענין של ההכנה למלואו, ולזה נתכוונו כשהקדימו נעשה לנשמע, ועל זה נאמר בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע וכו' מי גילה רז זה לפני ולכאורה אם זה היה רז איך גילה זאת משה רבינו לכלל ישראל, אלא דאפשר שמה רבינו ע"ה צאמת לא גילה זאת במפורש, אלא צוה שהוסף משה יום אחד מדעתו, הצינו ישראל שלכאורה מה הענין לדמות קבלת התורה ציוס, אלא הצינו שיש ענין של הכנה ולהיות מוכן לדבר ולזה נלך עוד יום.

(משה ידבר, ליענסק)

ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם [כד, יב]

הקשה אר"י ז"ל (הרה"ק ר' יחזקאל מקאמיר ז"ע) אומרו "והיה שם" כמיומר, ואמר, כגון למשל מי שהוא אצל רבו, אם ראשו ומחשבתו צייתו הרי הוא כאלו אינו שם כלל אצל רבו, זהו שנאמר עלה אלי ההרה "והיה שם" דייקא כאמור עכ"ל, והיינו כנודע מכתבי הצעל שם טוב ז"ל [כתר שם טוב [נ"י תשל"ג] אות ערה תולדות יעקב יוסף שלח ד"ה שמעתי ממורי זלטה"ה מקום] דמקום שהמחשבה של אדם מגעת שם הוא כולו ע"ש והנ"ל.

ונעשה שהיה כך היה, חסיד אחד נחסידי אר"י ז"ל (הרה"ק ר' יחזקאל מקאמיר ז"ע) פעם אחת ביום חבישי נפל לו חשק בלבו שישע לאר"י ז"ל על שבת כדרכו, ונתוך כך נפל במחשבתו היות ביום שלישי הוא יריד בעיר הסמוך וצריך לישע על היריד עם נוסחרו, ופן לא יוכל לקבל פרידת שלום מיד ביום ראשון, אזי לא יוכל להיות על היריד, חזר ואמר בלבו אסע בלא פרידת שלום, וכשבא לאר"י ז"ל בערב שבת לקבל שלום, נתן לו שלום ופטר אותו מיד לשלום ואמר לו סע לביתך כי לא תאכל אצלי שבת, הבין החסיד שראה ברוח הקודש מה שבלבו, ואמר לו רבי אין צריך לי היריד, אמר לו אם כן תאכל אצלי שבת, ואמר אז התורה הנ"ל עלה אלי ההרה והיה שם כנ"ל: (דברי ישראל להרה"ק ממאזיק ז"ע)

ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם [כד, יב].

צאלף המגן על 'מטה אפרים' וז"ל, כתב הגה"ק הר"י ז"ל מקאמיר בשם הגה"ק ר' אהרן הגדול ז"ל מקארלין עה"פ מי יעלה זהר ה' ומי יקום וכו', כי יש אנשים שמתעממים לעלות בתשובה, ואח"כ אינם יכולים לעמוד צה, ונפלים למטה זהו "מי יעלה וגו' ומי יקום" שלא יפול לאחור עכ"ל ועל זה אמר נקי כפיס הינו שהתשובה היתה צלי שום נגיעה ומעניני עוה"ז רק לעשות נח"ר להקב"ה זה יקום יש לו תקומה ועומד בתשובה ולא יפול לאחור ח"ו ע"ש ע"כ.

ולפי זה אולי אפשר לענ"ד לפרש "עלי אלי ההרה" צחינת מי יעלה זהר ה', "והיה שם" צחינת מי יקום שיהא לו תקומה וישאר צמעלה זאת שעלה אליה.

(משה ידבר, ליענסק)

הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע תקפ"ט(צ) - א' אדר תרס"ו

שם דעות שונות כידוע, ולא העריכו כראוי את הרה"ק מגארליץ, ולכן הפליט פיו לאמר לזקני, שלולא שמע הדברים נאמרים זקני זצ"ל לא היה מאמין.

אמר לו זקני זצ"ל תדעו שהרה"ק מגארליץ היה חטיבה בעל שם (א שטיק בעל שם).

הגה"צ מראדמישלא זצ"ל,

שמעתי מהגה"צ מיאשליסק זצ"ל, שק"ז הרה"ק מגארליץ התפאר א"ע שהנו הוא "מבין" שמכיר על פני האדם את מהותו. שפעם כשהי' עוד על קעסט אצל חותנו הייט"ל, הגיע שמה איש אחד ודיבר בדברי תורה עם הייט"ל,

ואמר הרה"ק מגארליץ ע"ע: עד שחותנו וגיסו האבן זיך מחיה געווען, שידע ללמוד היטב, יצאתי אני משם והלכתי מנגד בית חותני, ששם היה דר חייט, וישבתי שם אצל החייט כל הזמן, עד שיצא האיש מבית חותני. □ לימים נתוודע שהיה האיש ההוא מהמיסאינערן ל"ע שידע ללמוד היטב, והתפאר הרה"ק כנ"ל שהוא הכיר זאת בפניו, ולכן יצא משם ולא נתן לו שלום.

(מפיהם ומפי כתבם, מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

הגה"ק מצאנו נסע פעם להגה"ק השר שלום מבעלזא עם בניו, והגה"ק מבעלזא אכל אז עם הרבנית שלו מקערה אחת.

כשיצא משם שאל רבינו מצאנו לבניו: איך נראה דבר זה בעיניכם, השיב הגה"ק מגארליץ: כמו אדם וחיה קודם החטא, אמר רבינו מצאנו: איך האב שוין לאנג געזאגט אז ברוך איז א מבין.

(מבאר הצדיקים, י"ג אורות)

ידוע שהאחים הקדושים הרה"ק בעל ה'דברי יחזקאל' משינאווא זי"ע והרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע בני הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע, היו דבוקים וקשורים מאד למדת האמת.

ואמרו גדולי אותו הדור [ובשם הרה"ק מצאנו קלויזנבורג זי"ע שמעתי, שהרה"ק מגארליץ אמר כן לאחיו], שהחילוק ביניהם היה, שהרה"ק משינאווא לרוב אהבת האמת שבער בקרבו היה מחבב אפילו מי שכמעט כולו שקר ובלבד שימצא בו קורטוב של אמת, ולעומתו אחיו הרה"ק מגארליץ בשנתו דוברי שקרים לא סבל אלא את אומרי האמת לאמיתתה בשלימות, והשקר הקטן ביותר היה אצלו מאוס בתכלית המיאוס.

ואכן לא היתה לו במחיצתו כי אם עדה מצומצמת של יחיד סגולה, כי את האנשים הפשוטים שיכלו להיכשל ואפילו פעם אחת בדיבור שקר היה מרחיקם מעליו. וכך התבטא עליו הרה"ק רבי שמחה ישכר דוב מצ'עשינוב זי"ע בן אחיו הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זי"ע: "דער וואָס האָט נאָך אַ גישמאק מיט ברויט אין פֿיטער האָט נישט וואָס צו זיכען ביים פעטער" [מי שיש לו עדיין תיאבון והנאה באכילת לחם עם חמאה, אין לו מה לחפש אצל דודי הק' מגארליץ זי"ע]. כלומר שמי שאינו מואס בהבלי העוה"ז אלא הוא מרגיש עדיין טעם באכילתו סימן מובהק שאין מקומו בבית מדרשו של הרה"ק מגארליץ שדבק באמת, והרי אין לך שקר גדול ממטעמי העולם הזה והבליו.

(מפי ספרים וסופרים)

הגה"צ רבי פנחס הורוויץ בעל ה'בית פנחס' ודומ"ץ דק"ק קאסוב זצ"ל שגם חיבר את הספר 'פתחא זוטא' זכה עוד להסתופף בצל קדשו של הרה"ק מצאנו זי"ע ואחריו דבק בבנו הרה"ק מגארליץ זי"ע. לאחר פטירת הרה"ק מגארליץ נתקרב אל הרה"ק בעל ה'אהבת ישראל' זי"ע ונתקשר אליו בקשר אמיץ כל ינתק, ואף ה'אהבת ישראל' החזיר לעומתו סימני אהבה, חיבה יתירה נודעת לו שהיה מדבר אליו ה'אהבת ישראל' בלשון נוכח, בהטעימו באזניו בהזדמנות טעם הדבר "כי את מי שאני אוהב, הרי אני מדבר אליו בלשון נוכח..."

בפעם הראשונה שהגיע עם 'קוויטל' לפני ה'אהבת ישראל' אמר לו כמתמיה "אחרי שהייתם אצל הרה"ק מצאנו והרה"ק מגארליץ תבואו אלי?!", ושוחחו אז בגדלותו של הרה"ק מגארליץ, ובין הדברים אמר

רבינו הגה"ק רבי ברוך הלברשטאם נולד ברודניק בשנת תקפ"ט (או תק"צ) לאביו רשכבה"ג הגה"ק רבי חיים מצאנו זי"ע ולאמו הצדיקת מרת רחל פיגא ע"ה בתו של הגה"ק רבי ברוך פרענקיל זי"ע הירוע ע"ש ספרו ה'ברוך טעם' ועל שמו נקרא רבינו.

בשנת תר"ז-תר"ט נשא את הרבנית מרת פעסיל ע"ה בת הגה"ק הייטב לב' מסיגוט זי"ע, וממנה נולדו לו שמונת ילדיו. וזיוו"ש נשא את הרבנית בתו של הרה"ק רבי שמואל שפירא זי"ע בנו של ה'בני יששכר' זי"ע. בשנת תר"כ עלה על כס הרבנות ברודניק, ובשנת תרמ"ז (ולפי נ"א תר"ן) נתקבל לאב"ד גארליץ. ואת מקומו ברודניק מילא בנו הגה"ק רבי צבי הירש מרודניק זי"ע (אביו של רשכבה"ג הגה"ק ה'שפע חיים' מצאנו זי"ע)

נסתלק בשנת ע"ז לחייו ביום א' אדר תרס"ו. ונטמן בעיר כהונתו גארליץ

פעם דיבר הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זצ"ל אודות דודו הרה"ק מגארליץ זצ"ל, ובתוך הדברים אמר: איינס קען איך דיר זאגן, דער זיידע ז"ל [הרה"ק מצאנו] האט זייער געהאלטן פון אים.

(מבאר הצדיקים, שיח זקנים ח"ג)

אמר פעם הרה"ק מקאלאשיץ זצ"ל: כל שיחותיו של הרב מגארליץ היו ברוח הקודש.

(מבאר הצדיקים, דברי חנה ח"ב)

אמר הגה"ק מצעשינוב זי"ע: ברור לי שדודי הרב מגארליץ אינו יודע כמה ילדים יש לו מפאת דביקותו בקונו.

(מבאר הצדיקים, י"ג אורות ח"א)

פעם היה אסיפת הרבנים וגם רבינו נקרא לאסיפה, אבל סירב ללכת אף שהפצירו בו הרבה. אולם אחיו הגדול הרה"ק משינאווא זי"ע גזר עליו בגזירת כיבוד אח הגדול שישתתף באסיפה, ובאין ברירה הוצרך ללכת.

וכשבא לאסיפה, פנה אליו הגה"ק רבי יהושע מבעלזא ושאלו גארליצער רב הלא עליכם שליש העולם עומד, למה סירבתם להשתתף בהאסיפה. ענה רבינו ברוב ענוונו כדרכו בקודש ואמר איך קען באשטיין די דריטעל וועלט וואס שטייט אויף מיר זאל אומפאלען [הגני מסכים שהשליש עולם שעומד עלי יפול].

לפי נוסח אחר באחת מפגישותיו של רבינו עם מרן מהר"י מבעלזא זי"ע, שאל אותו הרה"ק מבעלזא לסיבת העדרותו מאסיפת רבנים מסוימת, והשיב לו וכי עלי העולם עומד, החזיר לו הרה"ק מבעלזא, כן. ואז אמר לו רבינו עולם העומד עלי עלול להתמוטט.

הרה"ק מבעלזא הגיב הטעם [נוסף על מה שאמר שליש העולם עומד עליכם] שרצה שרבינו ישתתף באסיפה [על אף שרבינו סרב בתחילה כנוכח] משום שצריכים איש כזה כשמביט את האדם רואה מה שבקרבו ואי אפשר לרמותו [וכלשונו מען דארף האבן דעם גארליצער רב ווייל אז ער קוקט אוהן א מענטש זעהט ער וואס טהוט זיך אינעווייניג און מען קען איהם נישט אפנארען].

(ברוך שאמר)

פעם היה הרה"ג ר' משה חיים לאו הי"ד אב"ד שאץ-פרעשוב-פיעטרוקוב ז"ל אצל זקני מראדמישלא זצ"ל. וזקני שח עובדות מהרה"ק מגארליץ זי"ע, והרב מפיעטרוקוב בהיותו מילדותו מאנ"ש בית טשארקוב, שהיה

הסב"ק "הכרתי אותו, הוא ידע היטב איך להסתיר את עצמו" [ובלשונו הקדוש: "איך האב עהם גיקענט, ער האט גיקענט זיך גיט באהאלטען"]. (מפי ספרים וסופרים)

פעם נסע רבינו למקום מסוים, וכפי שהבינו היה סיבת הנסיעה לצרכי רפואה, שהמים שמה היו טובים לרפואה. כשהגיע רבינו למחוז חפצו, התחיל הגבאי לפרוק את החפצים אשר עמהם. אמר לו רבינו אפשר ניסע הלאה. אמר לו הגבאי הלא הרופא ציוה לנסוע לכאן. ענה לו רבינו דו וויסט דאך, אונז געפינען מיר זיך דא אויף א פלאץ, וואס עס איז נישט דא אפילו קיין אידישער שייגען [הלא תדע אנו נמצאים כאן במקום שאין כאן אפילו אידישע שייגען].

כשמוע הגבאי דברים אלו נרתע והתחיל לשוב ולארוז החפצים. שוב אמר לו רבינו, לא, נשאר כאן אז מען איז שוין דא זאל מען יא בלייבען שאל הגבאי ומעיקרא אי קסבר רבינו. ענה לו רבינו אה, דו פארשטייסט נישט, איך טהו נישט קיים שום זאך פון מיר אליין.

(ברוך שאמר, בשם אדמו"ר הגה"ק השפע חיים' מצאנו ז"ע)

מסופר, שבימים שכהן הרה"ק רבי ברוך מגארליץ ז"ע ברבנות העיר רודניק היתה פרנסתו דחוקה מאד, מפני שקיבל משכורת זעומה מאנשי העיר.

פעם באו מקורביו לפני אביו הרה"ק בעל הדברי חיים' מצאנו ז"ע וספרו לו, שהכסף שבנו מקבל מבני העיר מספק לו בקושי ללחם צר ומים לחץ, כאשר כבוונתם לבקש בדרך רמז שידאג לבנו לשמש ברבנות בעיר גדולה יותר [כי הרה"ק מצאנו היה הגדול בכל רחבי גאליציה, ואם היה משתדל עברו לרבנות בעיר אחרת בודאי היו דבריו נשמעים]. נענה אליהם הרה"ק מצאנו ואמר בהנאה אָה, ברוך ה' שיש לי בן הלומד תורה מתוך הדחק...

(מפי ספרים וסופרים)

בעיר רודניק התגורר יהודי נכבד ות"ח וירא שמים מרבים בשם רבי יאמיש [אשר עוד זכיתי להכירו בזקנותו] שהיה מתהלך בבגדים בלויים בדרך העניים וזכורני עוד את מטפחתו שבצבצה תמיד מכיסו. כן התגורר ברודניק יהודי נגיד נכבד, ר' יוסף מינצער, שהיה הגביר וראש הקהל של רודניק [והכרתי עוד את בנו ר' יצחק] ולמרות שהרבה מתושבי העיר היו יהודים אמידים ועשירים ממסחר הקיישלעך, נחשב ר' יוסף לגביר הגדול מכולם ואף היה ראש הקהל ושלם את מיסי הקהל [=קולמוס שטייער] הגבוהים ביותר, ועל פיו יצא יבוא כל דבר.

שמעתי מחסיד אחד שהיה נוכח בעצמו בשעת מעשה, שפעם הבחין זקה"ק מגארליץ ז"ע, כששימש ברבנות רודניק, שר' יוסף ניגש אל רבי יאמיש, ואומר לו: יאמיש, הבה לי להריח מעט טבק. אצל רבי יאמיש נחשב לחשיבות גדולה שר' יוסף הגביר מבקש ממנו טבק, ולכן הוציא לו מיד את קופסת הטבק ונתן לו להריח.

קנאת ה' בערה אצל זקה"ק מגארליץ שהבחין בכל הנעשה סביבו, הוא החל לבעור כשלהבת אש ומיד רץ אל ר' יוסף ולפני כל עם ועדה סטר לו על לחיו עד שנשמע הקול בכל בית המדרש וגער בו על חוצפתו והעזתו לגשת אל תלמיד חכם ולבקש ממנו קומץ טבק, וזרק אותו מבית המדרש. יש להפליא גם את התנהגותו של ר' יוסף, שלא חרה אפו, אלא יצא בהכנעה מבית המדרש ופשט את מנעליו ונכנס אחר כך לפייס את ר' יאמיש.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו ז"ע, שפע חיים דרשות חורש"י, ויקהל פקודי)

עובדא נוספת מסופרת כי פעם שמע רבינו כששימש ברבנות ברודניק ששוחט העיירה הוא קמצן, הדבר לא מצא חן בעיני רבינו כי הרי השוחט צריך להיות איש בעל חסד ורחום וכו'.

קרא רבינו להקצב שקיבל את בשר השחוטה מהשוחט ואמר לו שכאשר יבוא פעם שיראה סירכא באיזה ריאה של בהמה תחוב חמש רייניש להשוחט ע"מ שיכשירה, ואז יבוא אליו לספר מה שנעשה. וכך הוה שנמצא סירכא בריאה ותחב חמש רייניש להשוחט והשוחט הכשירה. ובא הקצב לספר זאת לרבינו.

הלך רבינו והכריז בביהמ"ד שפוסל את השחיטה של שוחט העיירה. קם איש נכבד מאד ת"ח גדול שהיה לומד עם בני רבינו ואמר לרבינו כשרבינו עומד על הבימה עוד, שהרבי יאמר את הסיבה האמיתית לסילוקו של השוחט. נתחווור פני רבינו ובמבט חודר הביט עליו, הלה נשתתק מיד.

הלכו אנשי העיירה לביתם, והאיש הזה שציער לרבינו כנזכר, קיבל שיתוק בכל גופו ונעשה גם לאלם מבלתי יכולת לדבר. וכולם ידעו את סיבת הדבר. הלכו בני רבינו שהיו תלמידיו של המשותק וביקשו רחמים אצל אביהם שילך לבקרו.

הלך רבינו לבקרו וכשנכנס לחדר ושם ידו על המזווה התחיל החולה לפרפר בגופו ולעשוי מיני תנועות בפיו דהיינו לבקש מרבינו שיסיר ממנו חרון אפו. רבינו החווה בידו הק' כלפיו שירגע, ויצא. לא עברו ימים רבים והוא שבק חיים לכל חי.

(ברוך שאמר, בשם הרה"ח ר' נתנאל (סאניש) וואקס ז"ל מרודניק)

מסופר כי בלכתו בדרך שמע קול צווחה ובכי רב. שלח את משמשו לילך ולדרוש בדבר. חזר המשמש וסיפר כי איש נכרי מכה את בתו ולכן היא בוכה.

אמר לו רבינו עוד לא יצאת ידי חובתך, לך נא וראה את סיבת הכאותיו. חזר המשמש ואמר שהוא מפני כי לבשה מצנפת על ראשה.

אמר לו הרה"ק לך נא עוד הפעם ושמע מה האב אומר בשעת ההכאה. הלך ושמע שהוא צועק על בתו מלבוש כזה שאמך וזקנתך לא לבשוהו גם את לא תלבשו.

כששב וסיפר להרה"ק את דבריו אמר הרה"ק ללמוד מזה מוסר השכל, אם נכרי שלא קבל התורה מסיני יש לו הרגשה כזו שלא תעזוב הבת דרכי אמותיה ולא תתעטף במלבוש שלא לבשו אמה וזקנתה, ק"ו לבנות ישראל שקבלו התורה והקדושה שיהיה להם רצון והרגש זה שלא ליטוש תורת אדם ולא ילבשו בגד שלא הלכו בו אדם וזקנתם.

(ברוך שאמר, ברכה שלמה)

רבינו הקפיד מאד כשראה ילדות קטנות שהולכו עם גרביים קצרות ושרוולים שאינם מכסות כל צרכן. וכשתמהו בפניו דהרי הם עוד קטנות ושיגדלו ילכו בצניעות אמר ע"ו במתק לשונו דמנהג העולם בזקנה בת תשעים שנה שאומרת על עצמה א ברכה והצלחה זאל קומען אויף מיין קעסלע [ברכה והצלחה שתבוא על ראשי הקטן], והרי יש לה ראש גדול ולמה אומרת 'קעפלע'.

רק כשהיתה בת שנה ושנתיים אמרה לה אמא, א ברכה והצלחה זאל קומען אויף דיין קעפלע [ברכה והצלחה שתבוא על ראשך הקטן], וענתה ואמרה אחריה, וכן הורגלה לומר וללא הפסיקה בכך, דמה יום מיומיים וכי בשביל שבגרה יום א' אין לה להפסיק עדיין אף שהיתה כבר זקנה בת תשעים. וכך אם לא יורגלו אותם כשהם קטנים, מי יאמר להם להפסיק ללכת כך ולהתחיל ללכת בצניעות, לכך יש להקפיד על זה מקטנותם.

(ברוך שאמר, בשם אדמו"ר הגה"ק השפע חיים' מצאנו ז"ע)

דרכו של רבינו היה שלא התחיל להתפלל [תפילת שחרית] עד שנתאספו כל הקהל הקדוש לבית המדרש. ועד שלא הגיעו כולם לא התחיל להתפלל. וקרה לעתים שכבר עבר זמן מה והיה מי שלא הופיע בביהמ"ד, אמר רבינו בודאי פלוני חולה, נלך לבקר את החולה, וכמוכן שלא היה מי שירחיב בנפשו עוז שלא לבוא להתפלל, ולהטריח את הציבור לחכות זמן רב.

(ברוך שאמר, בשם אדמו"ר הגה"ק השפע חיים' מצאנו ז"ע)

פעם אחת נסע הרה"ק ר' מרדכי זצ"ל מקאזמיר מנסיעתו מהמרחץ בגאליציה, ועמו נסעו מתי מספר ממששיו. ובקרן הזה נסע ג"כ איש נכבד ועשיר, בעל אחוזה בן תורה גדול וירא שמים. והיה מחסידי הרה"ק ר' ברוך מגארליץ זצ"ל. וירא את תפילת אדמו"ר במרכבה, והוטבו תנועותיו מאד בעיניו, ונכנסו עמוק עמוק בלבו, ולא הסב עיניו ממנו אף רגע. וכשגמר אדמו"ר את תפילתו הק' לקח מאמתחתו מעט

י"ש ורקיק אחד ובירך וטעם, ושת לחיים, וגם לזה האיש נתן ידיו, ובירכו בלחיים, וישאלהו מאין אתה, ויאמר לו ממקום פלוני.

ובתוך הדברים אמר לו כי הוא מחסידי גארליץ. ויאמר הרה"ק את הרב מגארליץ מכיר אני היטב, והוא אוהבי הנאמן. והסכת ושמע! הנה בעת היותי בצאנו לקבל פני השכינה, ובעת שבאתי לקבל ממנו את ברכת הפרדה, שאל אותי, האם מכירים אתם את בני ר' ברוך הרב מגארליץ, השבתי, לא! ואמר לי מהראוי שתכירו אותו, וקיבלתי ממנו ברכת הפרידה. וחפצתי מאד לנסוע לגארליץ לקיים צווי הרב, אך אנשי עכבו בעדי ולא נתנו לי לנסוע.

אחרי הרבה שנים היתי עוד הפעם בצאנו וישאלני, נא, האם כבר ראיתם עצמכם עם בני הגארליטצער רב, ואמרתי, לא, כי אנשי עכבו בעדי. ויאמר, אבל מהראוי לכם להכירו. אך גם בפעם הזאת רחו אותי אנשי והרכו עלי את דבריהם, איך ירצה הרבי לנסוע נסיעה כבידה כזאת, הלא כולנו עייפים מאד מטורח הדרך. לא יכולתי להשיב את פניהם ונסעתי לביתי.

ויהי אחרי עבור שנים הרבה, הייתי עוד הפעם בצאנו ושאל אותי, מה אתם אומרים על בני הרב מגארליץ. והוכרתי להודות כי לא הייתי עוד בגארליץ. ויאמר אלי, אבל מהראוי לכם מאד להכירו, ולכן תראו בכל מאמצי כוחותיכם להכיר אותו. ובפעם הזאת התחזקתי על דברי אנשי ועמדתי על דעתי ונסעתי לגארליץ. וכבואי סמוך לעיר, הרגיש הרב ר' ברוך כי אני נוסע אצלו, ונסע לגנדי, ויפגשני בדרך, ואז הכרתי אותו היטב. ונסעתי עמו יחד העירה, ויעש משתה לכבודי, והמתקנו סוד יחדיו, ונסעתי מאתו בכבוד גדול (וחסידים מספרים כי דרך הרב מגארליץ זצ"ל היה לאכול ולשתות הרבה מאד, ומאז החל למעט באכילתו מאד כדרך בני הטשערנובלער זצ"ל).

ובפעם האחרונה כשהייתי בצאנו וישאלני, האם כבר מכירים את בני ר' ברוך, ואני השבתי לו הן! אמר לי, א"כ, כאשר אתם מכירים כבר את בני הרב אין לי עוד מה לעשות בזה העולם.

וכן היה כי הרה"ק מצאנו נסתלק בזמן קרוב לחיי עוה"ב. והגביר הנ"ל כשמעו זה הסיפור נתפעל מאד מפשטות סיפורו. והפלא היותר גדול, שבשנה הזאת נסתלק הרה"ק ר' ברוך גארליטצער לחיי עוה"ב. והגביר הנ"ל נתקשר מאד ברבינו ונעשה מחסידיו הגדולים. ז"ע ועכ"א.

(גדולת מרדכי)

סיפר ידי"ג הרה"צ ר' שמעלקי פינטער זצ"ל, מה שאביו הרב מביקאבסק זצ"ל סיפר: ששמע מפ"ק דו"ז הרה"ק מגארליץ ז"ע, שאחרי חשבונו שעשה לעצמו, מדמה שתיקן כבר בחייו מה שהיה לו לתקן, זולת דבר אחד שמצטער לתקן.

שפעם בעת שאביו הדברי חיים ז"ע צר לנסוע לעסק רפואות למרחץ קרלסבארד, וסידר עניני הכספים להוצאות הדרך והרפואות, אבל בידעו שאביו ז"ע כל כסף שבא לידו הוא מחלקו לעניים, בלא השאיר לו כלום לצרכי עצמו, מנע מלמסור הכסף לרשות אביו ז"ע, ולא הטה אוזן לקול בקשותיו. וכדי למנוע תוכחות וויכוחים בלתי נעימים, הטמין את עצמו מלהראות לפני אביו ז"ע. ובעת נסיעתם לקרלסבארד, נסעו הדברי חיים ז"ע ובני ביתו, וגם הרב מגארליץ עמהם, אבל בתא מיוחד, שלא יפגש עם אביו ז"ע, עד עבור גבול גאליציא. ובהכנסם למדינת תצ'כיה, נכנס לתא אביו ז"ע ומסר לו הכסף, בחושבו שכעת לא ימצאו מכירים ומבקשים. בדרך עלה איש בלבוש אשכנזי, נראה כאיש אמיד, ושאל על הרב מצאנו, והראוהו מומשבו, ודיברו ביניהם כאיש אל רעהו. ואחר כשעה, ירד בדרך. ובהגיעם לקרלסבארד, ביקש הרב מגארליץ מאביו, מעט כסף, כדי לשלם הוצאות ההכרחים, והשיבו אביו הדברי חיים, אין לי כלום. הרב מגארליץ ז"ע פקע מסבלנותו, ואביו ז"ל התנצל אליו באמרו שזה האיש לבוש הבדים הלז, היה נין ונכד להנודע ביהודה זצ"ל, והוא מחזיק בנק, וכעת נקלע לחובות גדולות, ובעלי חובו מציקים לו, ונתן לו כל מה שהיה לו, בכדי שיוכל לשוב על מעמדו כמקדם.

הרב מגארליץ ז"ע בדלית ברירה, הוליק את כל הפמליא לבית הכנסת שבעיר, כי שום משכיר דירות לא היה מכניסם בלא איזה ערבון. הזמן

היה כבר מאוחר בלילה. הדברי חיים הוציא גמרא ושו"ע והתלהב בלימודים, הבני בית התוכחו עם הרב מגארליץ, הרב מגארליץ הוכרח לצאת החוצה, וטייל ברחוב. פתאום ראה איזה איש בא נגדו ושאלו על הרב מצאנו, אם יודע איפה הוא נמצא. והראה לביהכנס"ט, והמתין עליו בחוץ, בכדי לברר מה ענינו עם הרב מצאנו, כי הכר בו שאינו מהחרדים. אח"כ ביוצאו, חקר אצלו. והשיב האיש להרב מגארליץ, אבא של היה מבני גליציא ירא וחרד, אני לדאבונך רחוק מדרכיו. הלילה בשכבי לישון, התראה לי אבא בחלום, באמרו, הרב מצאנו נמצא כאן בעיר, ושעתו דחוקה לו ביותר. וחשבתי שחלומות שוא ידברו, אבל אחר פעם שלישי, הזהירני אבא, שבאם לא אשמע לו, אזי ינקם בי בבני יחדי. אשתי בראותה פחדי, ובאומרי לה החלומות, חוקה עלי לצייט לאבא, וקמתי באמצע הלילה לחפש את הרב מצאנו, בכדי למסור לו צרור כסף שבידי.

ואחר שסיים הסיפור הזה הפטיר הרב מגארליץ ז"ע, על מאורע הזה, עדין אני דואג איך לשוב ולתקן הדבר.

(הגה"צ מרדמישאל זצ"ל, שיחתן של עבדי אבות)

פעם אחת נסע הרה"ק מגארליץ עם אביו רבינו (הגה"ק מצאנו) ז"ע מעיר זמיגרוד לעיר דוקלא. רבינו ז"ע שבת אז בק"ק זמיגרוד והיה קהל גדול מדוקלא וגם משאר עיירות. ואחר ש"ק בנסוע רבינו מזמיגרוד לדוקלא נסעו אתו קהל גדול אנשי דוקלא ואנשי זמיגרוד וגם אנשים מעיירות אחרות. ובין זמיגרוד לדוקלא יש שם הרים גדולים. והרה"ק מגארליץ שנסע עם רבינו בעגלה אחת הביט לאחוריו וראה איך שהעגלות מתנענעות מאד, ונתיירא מאד שלא יתהפכו העגלות והזכיר לפני אביו, שהעגלות מתנענעות מאד שלא יזיק חלילה לשום אחד. ובתוך הדיבורים של הרה"ק מגארליץ ראה אז שעגלה אחת נתהפכה מן הדרך לאחד הפחתים. ויאמר, אבא כבר יונחת עגלה אחת בתוך הפחתים. אך תיכף ראה שהאנשים מן העגלה חזרו על הדרך ומרקדים שם והבין שלא הזיק להם. ואמר לאביו שהאנשים כבר עמדו וחזרו על הדרך. ויהי בכאם לדוקלא שאל הרה"ק מגארליץ בעצמו להאנשים שהיו על העגלה שנפלה באם הדרך. וסיפרו לו שלא הזיק לשום אחד מהם רק שנסע אתם דיין מדוקלא ונשברה רגלו ל"ע. והיה להרה"ק מגארליץ עגמת נפש גדולה מזה, ומחמת שהיה מאמין גדול באביו הקדוש נתפלא מאד למה אירע כזאת. ונכנס אצל אביו הקדוש וסיפר לפניו המעשה איך שהדיין נשברה רגלו והוא לפלא בעינו, כי הלא הזכרתי מקודם לפני אבי. ויאמר לו אביו הקדוש, אל תתפלא, כי זה האיש נסע אתי רק לצורך עסקיו. ואח"כ חקר ודרש הרה"ק מגארליץ וסיפרו לו כי הדיין נסע בעניני שידוך. זאת שמעתי בעצמי מפי הרה"ק מגארליץ ז"ע.

(דרכי חיים)

איש אחד השיג גבול רעהו ושכר עסק האוראנדא שלו. ויוכיחו הרה"ק מצאנו על זה. ויאמר לו האיש הלא האיש ההוא רשע ופושע ישראל ומצוה לקבורו. ויאמר לו הרה"ק מי איש לך שיש מצוה לקבור את הרשע, אני אביא לך ראי' מן התורה שאינה מצוה. דהנה רש"י ז"ל כ' בפרשת בא עה"פ ויהי חשך אפילה בכל ארץ מצרים שלשת ימים וגו' והוא מהמדרש ולמה הביא עליהם חשך, לפי שהיו בישראל באותו הדור רשעים ומתו בג' ימי אפילה כדי שלא יראו מצרים במפלתם. וא"כ קברו ישראל את הפושעים והמורדים, ולסוף כ' רש"י עה"פ והי' לכם למשמרת הגיע שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו ולא היה בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו שנאמר (יחזקאל ט"ו ו') ואת ערום ועריה, ונתן להם שתי מצות דם פסח ודם מילה. ולכאורה הרי כבר הי' בידם מצות הרבה שקברו את הרשעים אלא מוכח מכאן שאין זה מצוה לקבור את הרשע, ועתה השב את העסק לאותו האיש פן תנחם באחריתך. והשיב לו בנו הגה"ק מגארליץ ז"ל, דשם היו רשעים מתים הלכך אין מצוה לקברם, אבל רשעים חיים מצוה לקברם שלא ישחיתו כרם ישראל.

(עטרת חיים)

פעם כשחזר רבינו מגארליץ מן הדרך והגיע באמצע עריכת שלחן הטהור של מרן מצאנו (כידוע דרכו בקודש שערך את שולחנו הטהור בכל יום) שאלו מרן מה ראית על הדרך. רבינו השיב שראה במקום מסוים שבונים שם גשר, והתחיל לתאר היא בונים אותה עם כל פרטיה ורדוקיה, ומרן התעניין ע"ז בתשומת לב.

הגה"ק בעל אמרי יוסף מספינקא שהיה נוכח שם, התפלא מאד על המחזה הזה, דלמאי הנפק"מ מה בונים שם, ומה גם בכל פרטיה, ולא זו אלא אף זו, שראה כי מרן משים לב ע"ז, והיה בעיניו כפליאה.

אולם לאח"ז כאשר מרן אמר תורה, נתיישב לו הכל, שאז התחיל לידע דטובא רמיז בגוה, וכל התורה היה טובב והולך ע"ז, שאז נוכח לדעת את דברי רבינו מגארליץ שהכל היה סתרי תורה.

(דברי ברוך)

בין הרבנים הגאונים שהיו באים לצאנו נמצא גם הגה"צ רבי מרדכי יהודה לעוו אבדק"ק אינטערדאם זצ"ל [חותנו של הגה"צ רבי אברהם יהושע פריינד אב"ד אינטערדאם ונאסאד זצ"ל]. פעם כשנתארך השלחן הטהור שערך מרן הגה"ק מצאנו ז"ע, והגה"צ הנ"ל יושב אצל השלחן בדחילו ורחימו, נענה הרה"ק מגארליץ ז"ע □ שמפאת חביבותו אצל אביו היה מרהב עוז בנפשו לומר דברים כאלו ואמר "אבא, אתה רואה את הרב האשכנזי הזה, מי היה מאמין אי פעם שישב אצל השלחן ויבטל מזמנו כ"כ הרבה שעות, וכי כמה דפים גפ"ת היה יכול ללמוד במשך הזמן הזה".

מרן שקע בדביקות עזה ופניו הקדושים נהיו חוורים כסיד, ושהה כך משך כמה דקות. ללפתע נתערר ואמר בלהט קדשו גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שברור הזה אין דרך אחרת לקיום היהדות כי אם דרך הבעש"ט הקדוש. וכל העם בשמעם זאת נתפסו בחרדת קודש.

(ברוך שאמר, ישראל סבא)

פעם היה זקה"ק מגארליץ ז"ע זקוק לכסף בשביל נישואי בתו, הבטיח לו אביו זקה"ק מצאנו ז"ע שהכסף שיגיע לידו בהזדמנות ראשונה ימסור לו. תוך שבועות אחדים הגיעו כמה נגידים לשבות את השבת בצל זקה"ק. קבע עמהם זקה"ק מגארליץ את מועד שיכנסו וימסרו כסף לזקה"ק והוא יבוא אחריהם לקבל את הכסף. הם בהיותם מרוצים להנות את זקה"ק מילאו את בקשתו בחפץ לב, אחרי שיצאו שהה זקה"ק זמן מה ונכנס לאביו הקדוש לבקש כסף דחה אותו זקה"ק ואמר הלא כבר אמרתי לך שהכסף הראשון שיזדמן לי אתן לך. אמר לו זקה"ק מגארליץ הלא זה עתה היו אצלך הנגידים והשאירו כסף. שח לו זקה"ק שכבר קדמו איש פלוני שנכנס אחריהם ובכה במר נפשו ומסר לו את כל הכסף. הפטיר זקה"ק מגארליץ בצערו ואמר וכי אין אני חשוב אצלך כאותו אדם. נתרגש זקה"ק ואמר בלשון קדשו וויי איז מיר מען זעהט איין אלטען טאטען וואט האט נישט קיין ניצוץ תורה ויראת שמים נאר א קליין קליין פינטעל צדקה וויל מען איהם דאס אויך צינעמען. המשיך זקה"ק מגארליץ וטען אבל הלא אני זקוק לכסף. אמר לו זקה"ק אתה יכול לנסוע על פני המדינות ובטח יתמכו בך אנ"ש. הפטיר זקה"ק מגארליץ בדרך הלצה אבל בבקשה ממך שעד שאני חוזר לא תפרסם את מה שאך עתה אמרת לי על עצמך כי אז הלא ישוּבו את פני ריקם.

(ברוך שאמר, בשם אדמו"ר הגה"ק השפע חיים' מצאנו ז"ע)

סיפר הרה"ק מקלויזנבורג ז"ע. שבגליציא היה שו"ב, שהיתה לו קבלה יחידה בעולם מהרה"ק מגארליץ זצ"ל. בשעתו התיישבו יהודי גליציא בעיר ברלין בירת גרמניא, והצליחו להביא השו"ב הנ"ל לברלין, ולסדר עניני בית השחיטה בדקדוק גדול כפי דרישות השו"ב הנ"ל. השו"ב היה מיועד להתחיל עבודתו עבודת הקודש בשחיטה, ביום ובזמן שיועד, אבל לדאבון כולם לא הגיע למקום עבודתו. וכשבאו אל מקום דירתו, מצאוהו חולה בשיתוק יד ימינו רח"ל, וכך נמשך כחודש ימים, בינתיים נתבטלו הסידורים עבורו בבית השחיטה, ממילא בטל כל הענין, ושב לגליציא.

אחר חודש ימים כשהבריא, סיפר השו"ב שבילילה לפני היום המיועד להתחלת עבודתו, נראה אליו מורו ורבו הרה"ק מגארליץ ז"ע בחלום הלילה, והזהירו שלא יתחיל בעבודתו במקום הנ"ל, כי אף אשר הוא הצליח לסדר השחיטה ע"פ כל הדקדוקים, אבל מי יודע מה יולד יום אחריו, במקום שעניני השחיטה קלים בעיני ההמון ורועיהם, וכרי שלא יוכל לשחוט, נשתקה ידו רח"ל. ואחרי ביטול כל הסידורים, שוב נגלה אליו הרה"ק מגארליץ ז"ע, ובירכו ברפואה והבריא והיה כמקדם. וראה זה פלא שהרה"ק מגארליץ ז"ע, שהיה אז כבר בגזי מרומים, השיג על השו"ב הלז שהיתה לו קבלה היחידית ממנו, שלא תצא לעתיד תקלה על ידו.

(הגה"צ מראדמישלא זצ"ל, שיחתן של עבדי אבות)

שמעתי מהגה"צ ר' אהרן הלברשטאם בהה"צ ר' אלישע מגארליץ וחתן הגה"צ מויעליטשקא, שישב כמה חדשים עם הרב משה חיים לאו רב דק"ק פרעשאו (עפעריעס, טשעכיי) אצל הגה"צ מראדמישלא בעיר קאשוי וקיבלו 'שימוש' אצלו (הרב לאו הנ"ל היה חתן בזו"ש אצל הגה"צ מסקווין זצ"ל, והיה מהאגודאים, ונעשה רב שם, משום שהגה"ק בעל מנח"א ממנוקאטש גרשוהו מאונגאראן, והיה מחסידי טשורקוב, ושמה לא שחחו מהרה"ק מגארליץ ומבאבוב, כי היו ברוגז עליהם מעת המחלוקה משנת תרכ"ט הירועה, כי המה התערבו בהמחלוקה ביותר) והגה"צ מראדמישלא החזיק א"ע לחסיד הרה"ק מגארליץ מבית אבותיו, ונסע אליו כמ"פ, ודיבר כמ"פ ממנו.

פעם לאחר ששחחו שם בבית הרב בגדולת הרה"ק מגארליץ ענה הרב לאו: אלמלא שמעתי זה מהרב בעצמו לא האמנתי! ענה הגה"צ

מראדמישלא מה? הרב מגארליץ, הוא היה א שטיק בעל שם! □ והמשיך לספר - סמוך לעיר לובלין יש עיירה בשם טורבין, ושם גר אחד מחסידי צאנז גארליץ, ור' שכנא שמו (נסע להר"ח ואח"כ לגארליץ), והיו קוראים אותו שכנא טורבינער, היה עשיר ואדם חשוב, והגויים כינוהו 'שכנא יארמיקל' (יען כי הפוילישע רביס נהגו לילך ביארמיקלעך גדולים, ואף אומרים שהגה"צ מאוסטראווצע נהג לילך ביארמיקלעך עד אזניו, ור' שכנא הלך ג"כ לבוש ככה), והנה ר' שכנא זה רצה לנסוע מרוסיש-פולין לגאליציע (אולי לרבו), ורוסיא היתה מלכות הרשעה מעולם, בענין הקבלת רשיון נסיעה, אמנם נהוג היה שאנשי העיירה הסמוכה לגבול לא היו צריכים לתעודת רשיון בעת מעברם הגבול, רק היו צריכים להראות שטר מהמגיסטראט שהוא דר בעיר הזאת (והיה נקרא בלשון פויליש 'פשעשעסא') והיו יכולים לעבור את הגבול. והנה אם היה לאחד מאחב"י מכיר שגם שם בהעיירה הסמוכה לגבול אז ביקש ממנו שילוהו השטר, וכה עברו אחב"י.

ר' שכנא עשה ג"כ כזה, וכאשר עבר הגבול היה שם שוטר אחד שהיה מעיר טורבין, והכיר את ר' שכנא, וכאשר הביט בהשטר שנתן לו ר' שכנא, וראה שכתוב שם שמו של אחר, ענה ואמר א? שכנא יארמיקל? ולקחוהו ועשו לו שם משפט-מהר, ונתנו לו עונש ישיבת מאסר על שנה וחצי, והיה לו זמן של חמישה ימים להגיש בקשה למשפט עליון יותר, אשר ע"כ שלח ר' שכנא שליח מיוחד עם פאס טוב, לשאול את רבו הרה"ק מגארליץ אם יעשה בקשה כזאת (אפייעל-ערעור) למשפט העליון או לא.

השליח הגיע לגארליץ, שם נודע לו שהרה"ק אינו בביתו, ורק יושב בבעלזא אצל ד"ת של כמה שבועות בין שני נגידים (אב ובנר כן אמר לי אחד), שלקחו את הרה"ק מגארליץ לטוען לצד א', וצד ב' לקחו את הרק מקרייז לטוען לצידם, והשליש בחרו יחדיו בהרה"ק מהר"י מבעלזא (אם קבלו הצדדים כן יכולים להיות אפי' אחים, ומה גם שהמודבר הוא ביטוען ולא בורר), ונסע השליח לבעלזא. וכאשר הגיע ראה איך שבאמצע יושב הרה"ק מהר"י מבעלזא, ומצד א' יושב הרה"ק מקרייז ומצד ב' יושב הרה"ק מגארליץ, לא ידע לשית עצה בנפשו מה יעשה, האיך יאמר שליחותו להרה"ק מגארליץ במקום שיושב שם גם הרה"ק מבעלזא. אמנם גמר בדעתו 'שליח עושה שליחותו', והתנצל אליהם שיש לו ענין דחוף ונצרך לגשת להרה"ק מגארליץ, וניגש איו וסיפר לו בקול (שגם שני הרבנים שמעו) את כל הענין.

וענה הרה"ק מגארליץ על שאלתו בזה"ל: לא, לא יעשה הבקשה! ס'וועט דא זיין אן אמנעסטיע (חנינה מהמלכות), ואם לא יעשה עתה 'ביטא'

שמעתי מאבי ז"ל ששמע מהשוטט אצלנו בעיירה הערמאנשטאט ורבי אליהו ז"ל שמו, שהיה ירא שמים מרבים, שבהיותו ילד כבן תשע-עשר נסע עם אביו לגארליץ לצורך איזה ענין, והנה בגליציה היה המנהג שבחורים החריפים למדו בספר 'מהרי"ט אלגאזי', ובבוקר קודם התפילה נטל גם הוא את הספר 'מהרי"ט אלגאזי' מארון הספרים והתיישב ללמוד בה בנעימות ובחשק. בחוץ היה בחור כבן י"ד-ט"ו ונטע שמו, אשר שיחק עם חבריו בכפתורים, בתוך כך ירד הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע מביתו לביהמ"ד בכדי להתפלל וראה את כל הנעשה כשהיטב חרה לו על כך שבביהמ"ד יושב ילד כבן עשר הלומד בנעימות ובחשק 'מהרי"ט אלגאזי' ואילו בחוץ עומד בחור מבוגר ממנו בכמה שנים המשחק בכפתורים קודם התפילה, התקרב הרה"ק מגארליץ אל הבחור והוא ונעמד על ידו להתבונן במשחקו, לאחר רגעים מועטים איבד הלה את כל הכפתורים שהיו ברשותו מחמת שהפסיד במשחקו. סנט בו הרה"ק רבי ברוך'ל "נטע, וכי מרשה אתה לעצמך להפסיד במשחק", אמר לו הלה, וכי מה אעשה עוד והרי נגמר כל הכפתורים שהיו ברשותי... אמר לו רבי ברוך'ל, הרי יש לך, והראה לו שיתלוש ממעילו וימשיך במשחקו, וכך עשה שתלש הכפתורים והמשיך במשחק, אך שוב יצא וידו על התחונה. שוב נתגרה בו רבי ברוך'ל ואמר לו "וכי מרשה אתה לעצמך להפסיד במשחק", והראה לו שיתלוש הכפתורים מה'וועסטיל', ושוב הפסיד, והראה לו שיתלוש מחולצתו, וגם מאלו הפסיד, ונשאר חציו ערום... תפס בו הרה"ק מגארליץ בבגדו והובילו לתוך ביהמ"ד ואמר לו "ראה והתבונן, כאן יושב ילד כבן עשר ולומד בחשקות ובנעימות 'מהרי"ט אלגאזי', ואתה 'יונג' כבן ט"ו שנים משחק בכפתורים! זהו המגיע לך...".

(מפי ספרים וסופרים)

רבינו סיפר פעם כשהייתי אברך יצאתי בלילה מביתי החוצה, בעוד הייתי דר בעיר צאנו, וראיתי מרחוק איך שעומד שם אדם גדול שגבהו מגיע עד לשמים, והיות שאינני מפקח [בטבע], התבוננתי, וראיתי שהלה עומד בבית החיים, וראיתי שבמרחק מסוים ממנו עומד עוד אדם גבוה.

וראיתי שהלה שעומד בבית החיים, הכה במקום מסוים בקצה הביה"ח, וראיתי הכל בדיוק באיזה מקום היתה, שהלבנה האירה אז במילואה, והכרתי באיזה מקום היה, ונפתח הקבר ובלעו להאדם שנטמן שם, ופלטו בים, והלה נטבע ונתגלגל בים הרבה עד שהגיע למי שעומד שם להלן בקצה האחרון, והלה בלעו, ושוב פלטו לים, ואז נתגלגל בחזרה עד הה שעומד בביה"ח, וככה היה הדבר חוזר חלילה, וזה כף הקלע כדאיאתא בזה"ק, וככה עמדתי לראות כמה שעות, עד שהתחיל להאיר היום, ושוב לא ראיתי לא אדם ולא כלום והכל נעלמו, וכשהאיר היום רציתילדע מי היה זה בביה"ח, והלכתי לראות מי היה, וראיתי ששם נטמנו אנשים פוחזים וריקים, שמתו אך לפני זמן קצר, ותיכף באו על עונשם החמור הזה.

כשהיה רבינו ילד, השתתף פעם בלוייה, והספדן האריך בשבחו של הנפטר בחושבו מעלותיו הנשגבות וכו', פתח רבינו פיו קדשו ואמר והיאך הוא אומר דברים כאלה [השבחים הגדולים] והלא הנני רואה אז מען רייסט דיך פון עהם שטיקער. וכשסיפרו זאת לאביו מרן'הגה"ק מצאנו זי"ע נענה ואמר היתכן שמיניחים לילדים לילך ללויות [ולא הכחיש את דבריו, רק הגיב כנזכר].

(ברוך שאמר, בשם אדמו"ר הגה"ק השפע חיים' מצאנו זי"ע)

נודע כי הרה"ק מגארליץ דיבר על הרה"ק מהר"ש מבאבוב אזוינס און אזוינס, ונתברר אח"כ כי בעת שדיבר עליו החזיקו עי"ז בחיים. הרבנית הצ' נחמ'ליבת הרה"ח רצתה פעם לעשות שלום ביניהם ונפטר הרה"ק מבאבוב באותו זמן. גם היה נוהג הרה"ק מגארליץ לקלל, מן הסתם היו קללותיו ברכות. אבי ז"ל למד בבארדיוב ד' וחצי שנים, והראש ישיבה שהיה אח"כ בצאנו, הרה"ג ר' אברהם צבי פריעדמאן ע"ה, היה אז שמה

(אפיעל) ישוחרר גם הוא ע"י החנינה, ואם יעשה 'ביטא' יוכל להיות כי עוד יהיה לפני פסקו ולא יצא חפשי! ויהי היום, כחמשה שבועות אחרי זה, ירו בקיסר רוסיא, והמליכו את בנו תחתיו, ואכן היה חנינה כדבריו. ואר אח"כ הר"י מבעלזא: צו וויסן אז מ'וועט אין 5 וואכן שיסן דעם קייסער דאס האט ער אויך נישט געוואוסט! והרה"ק מגארליץ הלא אמר זאת כמו שהיה אצלו דבר ברור, אף שהיה אז שנים כתיקונן, והיה נראה דבריו כדברי חלומות.

(מפיהם ומפי כתבם, מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

ימים ספורים לפני חג הפסח קרא רבינו לעגלון, וציוה עליו לרתום את סוסיו ועגלתו ולצאת עמו מחוץ לעיר כדי לשאוף מאויר האביב הצח והמכריא. בדרכם ברחוב העיר והנה בא לקראתו ר' יישראל ממלמדי תשב"ר בעיר שהיה עני מרוד. קרא לו רבינו וביקשו לעלות לעגלה ולהצטרף עמו בנסיעתו. ר' ישראל ניסה להתחמק מבקשה זו באמרו הנה רבינו מן הסתם כבר מוכנים לו בביתו צרכי החג, אמנם אנכי איש עני ואין זמני פנוי קעת למסעות. אולם רבינו הפציר בו עד שהשתכנע להצטרף לנסיעה.

ויהי בנסעם מחוץ לעיר עברו בדרכם ליד פונדק אחד בבעלות יהודית ושם צוה רבינו על העגלון לעצור, ופנה לר' ישראל ותן לו כמה פרוטות וביקש ממנו לרדת ולקנות עבורו כוס שכר משוכחת. כמובן שר' ישראל דגן מילא את הבקשה תכף ומיד. לאחר שהביא את כוס השכר לרבינו, נתן לו רבינו עוד כמה פרוטות באומרו קעת רד וקנה עבורך ג'כ כוס שכר והרווה בו את צמאונך. ר' ישראל זה שעני מרוד היה שש ושמח על ההזדמנות הנדירה להנות מכוס שכר מעולה שלא היה נמצא בהישג ידו. אמר ועשה והתיישב לו בפונדק בלוגמו להרוות את נפשו מכוס השכר, ולגם גימה אחר לגימה לאיטו על מנת להחיות בה את נפשו ולהאריך במידת האפשר את זמן השתיה, אשר מי יודע מתי בוא שוב לידו ויקיימנה.

ביני לביני האיך רבינו בעגלון להרים שוטו על הסוסים ולחזור לעיירה, בעוד ר' ישראל דגן נשאר לו בפונדק שקוע בכוסו. כאשר כילה ר' ישראל סוף סוף לשתות ויצא החוצה, חשכו עיניו, לא סוסים ולא עגלה, רק יער עבות המפריד מרחק רב בין גארליץ המרוחקת. ואר אז הרים קול צווחה באומרו לבעל הפונדק, ראה והביטה מה עולל לי והאיך חמד לי לצון הרב דקהילתנו, ומה אעשה קעת והלא אין בכיסי לפורטה אפילו שוי"פ, ומנין לי סכום של כמה רייניש הנצרך לשכירת עגלה שתחזירני העירה. אל דאגה מרגיעו בעל הפונדק במרחק לא רב מכאן ישנה תחנת רכבת אשר הנסיעה בה עד התחנה הסמוכה היא גארליץ עולה רק מספר פרוטות, גש הלום וסע לשלום, אולם שמע נא אחי בראותי כי איש עני ואביון אתה בלי מזון וחיה, איעצך להשאר כאן הערב, יען הלילה תתקיים כאן סעודת 'קנס-מאל' [היא הסעודה הנערכת אחר כתיבת התנאים, עיין שו"ת חוות יאיר סי' ע' בפת"ש יוד סי' ר"ז ועיין מג"א סי' תמ"דובחי"ש שם סק"ז] ובה יגישו בשר ודגים וכל מטעמים ככל אשר איוותה נפשך, ואח"כ וקמת ופנית לאהלך. כמובן שלא היסט רבות והסכים להשאר במקום.

ויהי לעת ערב והנה מגיעים לפונדק החתן והכלה והמחותנים, שגרו באחת העיירות הסמוכות, הדורים בלבושם וקורנים משמחה ונחת, וירא ר' ישראל ויתבונן והנה בשידוך זה שנגמר לטובה הערב, הוא היה השדכן המתחיל והגומר, אלא שהמחותנים ברצונם לחסוך את דמי השכנות [שהם כשלושה או חמישה אחוזים כנודע, עיין דברי יחזקאל החדש עניני אישות אות מ"א] החליטו לערוך את סעודת האירוסין מחוץ לעירם שלא בדיעת השדכן. אך ככל הנראה לא לקחו בחשבון את רוח קדשו של רבינו. מיותר לציין כי לא ויתר על המגיע לו כדת וכדין, וחזר לביתו כשבידו 80 ראניש טבין ותקילין דמי שדכנות, וכמובן שהיה לו להוצאות הפסח ביד רחבה למעלה מהמוסר.

כשפגשו שוב לא דיבר רבינו מאומה מכל פרשת הכסף ופרשת אלה מסעי ישראל, אך כעבור מספר חודשים, תחת אחד השיחים אמר לו רבינו כמסיח לפי תומו "אמור נא ר' ישראל האם הולכתך בשעתו בדרך טובה".

ראש ישיבה בבארטפעלד (קור-ארט כמו קרעניץ, והיה רחוק מקרעניץ 4 פולישע מייל), ושם היה מרחץ, שהיה יכולים לילך שמה בשבת מן העיר בלא עירוב (שהיה נקרא בארדיובער באד). פעם היה שם הרה"ק מגארליץ על שב"ק, ובשב"ק בבוקר מיהר א"ע הרה"ק בשעת התפילה מאד, וכן בשלחנו, תיכף אח"כ נכנס למיטתו וכיסה א"ע עם הבעט-געוואנט עד למעלה מראשו. כעבור זמן התקדרו השמים בעבים והיו רעמים וברקים גדולים, וברק אחד חדר לתוך החדרשבו שכב הרה"ק מגארליץ, ועבר על מיטת הרה"ק מעל ראשו, ונקצץ חלק ממיטתו, ולא ניזק יען שהיה מכוסה, אמנם נהרג אז נכדו ילד (בן בתו). אח"כ נכנסה אם הילד (בת הרה"ק מגארליץ) בעלה היה הרה"צ ר' אריה לייבוש ליפשיץ ט"ב זצ"ל אב"ד רודניק אחי הרה"צ ר' ירוחם טייטלבוים זצ"ל נכד הארי' דבי עילאי) עם ההרוג (בנה) על זרועותיה (כמובן שעזר לה א' בזה) לאביה, ונתן הרה"ק מגארליץ להילד ההרוג מנה אחת אפים באמרו: ווער ההאט עהם געהייסן דא זיין? והפטיר הרה"ק בצחות: אין ראנק איז דא דאס מענעווער און דא שיסט מען?

הביאור בזה, כי באותו זמן היה הרה"ק מהר"ש מבאבוב עם חסידיו בעיר 'ראנק' בארץ הגר, והרה"ק כינה להרה"ק מהר"ש מבאבוב ופמלייתו בשם 'מאנעווער' (חיילות), יען שנסעו יחד ממקום למקום כמו חיילות. כ"ז שמעתי מאבי ז"ל כנ"ל, ומהגה"צ ר' מענדילי (בן הגה"צ ר' אריה לייבוש הלברשטאם ממושינא נכד הרה"ק מגארליץ וחתן הרה"ק רבי ישעי' מטשחיב זצ"ל), שהיו שם בשעת מעשה, וגם מאת הגה"צ מיאשליסק נכד הרה"ק מגארליץ זצ"ל.

ומכ"ק חותני זצ"ל קיבלתי, שכנראה חשב הרה"ק מגארליץ שכל הענין הנ"ל היה ע"י הקפדת הרה"ק מהר"ש מבאבוב, יען שדיבר עליו כנ"ל. אמנם הפליא מאד את הדבר הזה, שאף בזמן כזה שאבד את נכדו ג"כ היה בכוח לעשות ווערטייל.

(מפיהם ומפי כתבם, מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

שמעתי מהגה"צ הגרא"ד הורביץ א"ד שטראסבורג זצ"ל: כידוע דרכו בקודש של דו"ר הרה"ק מגארליץ זי"ע, שהרבה בביקורת על צדיקי זמנו, אך כבר ידעו שעל מי שהוא מבקר נמנה בין הצדיקים, שלא עם כל אחד בא בחשבון. פעם היה צדיק אחד מבני משפחתו, שזה עתה מחדש התחיל בהנהלת עדת חסידים, ופחד ורעד היה בו שלא יפגשוהו הרה"ק, והטמין את עצמו ממנו. אך פעם אחת לא עלתה בידו, ומצאו הרה"ק באמצע הנהלת צאן מרעיתו, ונתיישב סמוך לו, ואמר לו אספר לך עובדא:

פעם היה בן כפר שלא הצליח להיות בין החשובים, והציקתו אשתו שיראה להתעטר בעטרת חכמים, בתואר "חבר", וכך יקל עליו הזדווג ולהשתדך עם בניו ובנותיו בשידוכים נעלים וחשובים. ויעצתו ליכנס לעיר מקום מגורי הרב, ויקח עמו מנחה קטנה מזמרת הארץ בכדי לשחדו ולקבל ממנו העטרה. אולם הרב הסביר לו באמרו לו, מה לך ולצרה האת, כי הפסדו מרובה משכרו, שלאחר מאה ועשרים בעולם העליון, יש גן עדן לכל הזוכים ברין, אולם ישנם שם מחלקות, לת"ח וצדיקים, ולכפריים פשוטים. ולת"ח נותנים בג"ע ביהמ"ד עם ספרים ומפלפלים ומשתעשעים בפלפולא ובחדוותא דאורייתא, ולכפריים נותנים גן עדן לפי דרכם והנהגתם בעוה"ז, שולחנות ומיטות של זהב וכדו'. וכשהיה לך תואר 'חבר' ויושבך בין החכמים וכיון שאין לך ידיעה בעניניהם, הרי הגן עדן הזה יהיה לך לגיהנם, ולמה לך כל אלה, וחדל מרצונך, ושלחו לביתו.

אחרי שנתיים ימים הציקתו אשתו שוב, כי עד עתה לא נעשה דבר, ולא בא בשידוכים הגונים, שיסע שוב אל הרב, וכעת קח לך מנחה גדולה, אולי ירצה פניך, ותוציא ממנו עטרת 'חבר', באין ברירה היה מוכרח לקבל עצתה. ולתמיהתו כעת שבא אל הרב נתן לו העטרה על אתר, ולשאלתו מה השתנה היום מלפני שנתיים ימים, שהסברת לי בטוב טעם שלא טוב לי התואר, ומה נשתנה מאז ועד עתה. השיבו הרב, לדאבוני שולחן ה'חברים' בגן עדן ג"כ נשתנה, וירד מטה מטה, ונמצא ביניהם הרבה כפריים בעלי מעשים טובים וצדקה כמון, ולא תרגיש עצמך שם גלמוד.

סיים הרה"ק מגארליץ זי"ע ואמר: והנמשל הוא, שמלפנים בדורות הראשונים באם אחד כמון התלבש באיצטלא דרבנן, והיה נכנס ביניהם במחיצתם, היתה לו הכניסה הזו לגיהנם, כי מה לתבן את הבר, אולם כעתת בזה"ז יש בין הצדיקים במחיצתם, ג"כ צדיקים קטנים כמותך, ובמילא תמשיך בהנהלת העדה.

כך היה דרכו בקודש בתוכחה מגולה באהבה מסותרת. אך כידוע שאמרו צדיקים שהרדיפות שלו על כמה מצדיקי דורו היתה להם לאריכות ימים ושנים.

(הגה"צ מראדמישלא זצ"ל, שיחתן של עבדי אבות)

הרבנית פראדיל מאושפצין ע"ה בת אא"ז הדברי חיים זי"ע, הוכיחה פעם לאחיה הגדול הרה"ק מגארליץ זי"ע על הנהגתו הזרה כלפי צדיקי בני משפחתו, ובתוכה הזכירה גם את מה שדיבר על הרה"ק משינאווא זי"ע. ונתלבנו פניו הק' באומרו, את וכיחה לי שח"ו ציערתי את אחי הרב משינאווא, הלא אדרבא הארכתני ימיו י"ב שנים ועוד יותר, כי פעם הגיע מברק לאבינו הדברי חיים זי"ע בעצם יוהכ"פ להזכיר את הרב משינאווא, ואבא ז"ל מסר לי המברק להתפלל בעדו.

(הגה"צ מראדמישלא זצ"ל, שיחתן של עבדי אבות)

סיפר הרה"ח ר' ישכר (ב"ר יושע) פינדער מב"ב, ששמע מהרה"ח ר' דוד צוויבל נכד הרה"ח ר' חיים ערנבערג מגארליץ ז"ל: בנו של ר' חיים הנ"ל היה חסיד מהרה"ק מהר"ש מבאבוב זי"ע, וכשנולד לו בן זכר נסע מביתו לרבו בבאבוב דר גארליץ לבשר לאביו בשורת המז"ט ולשאל לרבו מבאבוב על דבר שם, אבל חשש שהרה"ק מגארליץ לא יתוודע ממנו שבא לעירו. ולכן בא בהצנע לבית אביו.

פתאום הגיע הרב מגארליץ לביתם כאילו ביקש את אביו ר' חיים, הבן הנ"ל פתח הדלת והנה הרב מגארליץ לקראתו, ועל שאלת הרב מגארליץ מטרת היותו כאן, השיב שבא לבשר לאביו בשורת לידת הבן. ואמר לו הרב מגארליץ, בלא ששאל לו כלום, שיקרא את הבן שלמה, וכמובן שכבר היה מוכרח לקראו כן (אף שלא נעם לו לקראו בשם רבו בחייו).

כעבור שנים בא הנ"ל עם הילד לבאבוב, קרא הרה"ק מבאבוב אליו את הילד בשמו שלמה'לי, באמרו אליו על ידך נארכו לי לחיות עוד שנים רבות.

(הגה"צ מראדמישלא זצ"ל, שיחתן של עבדי אבות)

הרה"צ ר' לייבוש זצ"ל בנו של רבינו הק' הדברי יחזקאל זצ"ל סיפר לרבינו [זצ"ל] שדודו הרה"ק ר' ברוך מגארליץ זצ"ל דיבר פעם באמצע חזרת הש"ץ עם אחיו הק' הנ"ל, והי' נראה לקהל השומעים שמדבר דברים פשוטים של מה בכך, ואמר לו אחיו הדברי יחזקאל אז בזה"ל "זיי מייגען די רעדסט פראסטע דיבורים הער אויף" עכ"ל"ה. (כוונתו בזה, כי באמת דיבר אז ר' ברוך דברים שהם למעלה מהשגתינו, והי' נראה לההמון עם כדברים פשוטים, ע"כ אמר לו אחיו הק' שיפסיק לדבר).

(שיח יצחק פשעווארסק)

שמעתי בדרך הלצה בשם דו"ר הגה"ק מגארליץ זצ"ל שאמר שלצדיקים שהי' בעוה"ז קנאה בין זה לזה, שיש לזה עולם גדול, מה יהי' בעוה"ב, איזה גיהנם יהי' להם, הלא היו עובדי השם. ואמר שיהי' לעתיד לבוא בגן עדן כעין חלון של זכוכית מגדלת, וע"י שיביט בה ידמה לו שחבירו הרבי יש לו עולם גדול ממנו ורוחקין שם, ואצלו אין לו חסידים, וכן יהיה לחבירו נגדו, וזה יהי' הגהינם בתוך הגן עדן, עכ"ד.

(מפיהם ומפי כתבם, מרשימות הגה"צ מוויטצן זצ"ל)

שמעתי מהרה"ח ר' נפתלי פינדער ז"ל (בעל תפילה בקלויז בקאשו): פעם בצעירותו היה ביום כ"ה ניסן יומא דהילולא של הדברי חיים בצאנא, יחד עם הרה"ח ר' חיים דוד בלום, ועוד בחור (שם משפחתו רפפורט) והבחור הלז נחמץ כבר קצת. ועמדו שלשתם בחצר בית האכסניה של הרה"ק מגארליץ זי"ע, ונענה הבחור הלז, שרוצה לנסות אם יש רוח"ק להרה"ק מגארליץ, והלך לביהכ"ס, ולא נטל ידיו לאחרי, ונכנסו

שלשתן יחד, ושכב הרה"ק מגארליץ על הקאנפע, ונתן לשניהם שלום בידיו הק', וכשניגש הבחור ההוא הושיט לו הרה"ק את רגלו.

(הגה"צ מראדמישלא זצ"ל, שיחתן של עבדי אבות)

פעם בשנת תרס"ד נראה הגה"ק מקאשנוב בחלום הלילה לבנו הרה"צ רבי משה ואמר לו שר' שמואל שיינאוויץ צריך רחמים מרובים, ורק אחיו הרה"ק מגארליץ רבינו יוכל להושיעו. רבי משה נסע לעיר מגוריו של ר' שמואל הנ"ל והביט אחריו, ואכן עברו ימים אחדים ור' שמואל נפל למשכב וחלה קשות. נסע רבי משה מיד לדודר רבינו לגארליץ, שהיה אז רתוק למטתו אנב חולשתו. כשראהו שאל לו דודו רבינו מה הביאך לכאן היום, ענה הלא דודי יודע. חיך רבינו ואמר לו ברוח קדשו סע לביתך, יהא לר' שמואל רפואה. וכך הוה.

(ברוך שאמר, ע"ח ח"ב)

פעם באו חסידים להגה"ק מגארליץ בערב יום הכפורים, בעת שנתפשטה שם מחלה, וגזרה הממשלה שעליהם לשוב לביתם מיד. נכנסה אליו הרבנית, והתאוננה שחסידיו באו אליו ליום הכפורים, ועתה יוכרחו לנסוע בחזרה בעיצומו של יום הכפורים, נה לה הרה"ק: לא יסעו בחזרה ביום הכפורים. וכן הוה, שנתקלקלה מסילת הברזל, ועמדו כל יום הכפורים על יד המסילה, ורק במוצאי יום הכפורים נסעו.

(מבאר הצדיקים, י"ג אורות)

כ"ק אאמור"ר ז"ל [מגארליץ] היה בשנת תר"ס ברודניק אצל אחי הה"צ שליט"א, ואכל אצלו בכל לילה בערך עשר ימים פאנקיכעל מחמאה. ובאחד הלילות אור ליום ו' כשנתנו לו הפאנקיכעל מחמאה, עמד על השולחן זמן רב ולא רצה לאכול, ולמחרת נודע שהכלי שנאפה בו הפאנקיכעל כליל אתמול היה כלי של בשר, כי המשרתת השאילה כלי מהשכנה, שלא היה לה כלים נקיים משלה.

(חמדה גנוזה ח"ב, כתבי בנו הרה"ק מזאיגראד ז"ע)

מעשה אצל כ"ק אאמור"ר [מגארליץ] בעת שהשיא הנגיד ר' ניסן את בתו, ולר' ניסן היה לו יער, וחטף 'סארניע' בהיער שלו ובישלו, ואצל החתונה חילק בשר זה, ונתן חלק יפה מהסארניע לכ"ק אאמור"ר ולא אכל, באו ולקחו מנה זו והביאו חלק יפה ממנה, וביקשו שיאכל ולא רצה, אמר אחד מן המסובים הלא טוב מאד הוא, השיב אאמור"ר אפשר כיון שהוא כ"כ טוב אינו ראוי לאכול, ולא אכל, ביום מחר נודעו שלא היה מנוקף מגיד הנשה, וכל שאר העולם בהחתונה היו חוטפים הבשר הזה כי היה מתוק בטעמו וטוב לאכול.

(חמדה גנוזה)

פעם בא לרבינו אחד מעיר גארליץ ואמר לו שמגיע לו ברכת מז"ט, על שקנה בית באמצע השוק [מארק] שהמקום היה מתאים לטובת הפרנסה. רבינו ענה לו מז"ט ואיחל לו וכו'. הלה המשיך וביקש היות שבהבית יש תנור, וכדי להרחיב את הדירה נצרך לו לשבור את התנור, ושאל היתר בזה שזה נגד דברי צוואת רבי יהודה החסיד. רבינו ענה לו שאם יתן לו שלש מאות זהובים אזי מסכים להתיר לך לעשות כן. הלה נתישב בדעתו היות שזה סך רב ומתוך דברי רבינו במשמע שאפשר להתיר את הדבר, אזי ילך להרה"ק מבאבוב שהוא רב צעיר מרבינו והוא בודאי יבקש אף פחות מזה. וכן עשה ונסע להרה"ק מבאבוב שיסכים לזה. והרה"ק השיב לו היות שאנחנו מצאצאי רבי יהודה החסיד אי אפשר לי בשום אופן להתיר לך. הלה ממשיך והלא הרב מגארליץ א"ל כנ"ל, ענה לו הרה"ק אם המרא דאתרא שלך אמר לך כן וכו' אבל אני אין בכוחי להתיר לך בשום אופן.

כלית ברירה חזר הביתה, ועל הדרך נתישב שיסדר את הבית באופן שלא יהא בהכרח לו לשבור את התנור. אבל כשחזר הביתה ראה שאין לו עצה אחרת, ובכל אופן שניסה לסדר ראה שהתנור עומד לנגדו, ובראותו שאין לו ברירה אחרת, לקח שלש מאות זהובים והביא לרבינו.

רבינו השיבו שכבר איחרת את המועד, והסיכה שהיה רוצה להתיר לו מעיקרא היתה, יען שהיה צריך להשיא את נכד הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, ואמרתי שכדאי הוא זכותו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך שיפעול בשמים אצל רבי יהודה החסיד שאל יקפיד בדבר, אבל עכשיו שכבר היה הנישואין, שוב איין בידי הכח להתיר ח"ו את צוואת רבי יהודה החסיד שאנחנו מצאצאיו ואפילו בעד כל הון שבעולם לא אתיר לך את הדבר.

(ברוך שאמר)

הגה"ק מגארליץ נסע להרה"ק מהר"ש מבעלזא, והיה בידיות גם עם בנו המהר"י, אחר הסתלקות המהר"י בשנת תרנ"ד שאל הגה"ק מגארליץ לאחד מחסידי בעלזא, מה דעתו על הממלא מקום המהר"י, אמר החסיד שהוא עוד יותר גדול מהקודמים (כדרכם של חסידים להגדיל את רבם הנוכחי מקודמו), סטרו אותו הגה"ק מגארליץ (פעטשל בלע"ז) ואמר לו: אם כן נסעתי לרבי קטן (בלשונו: בין איך געפארן צו א קליין רבי'לע...)

(מבאר הצדיקים, י"ג אורות ח"א)

הרה"ק מגארליץ זי"ע אמר פעם בדרך צחות אודות האנשים הפורקים מעליהם על התורה והמצוות, ורק ביו"ט אצל הזכרת נשמות באים לביהמ"ד, ואמר: מתיר אסורים, אלו האנשים מתירים כל האיסורים שבתורה, אבל ומקיים אמונתו, הוא נעשה מאמין בה, לישיני עפר, כשבא יו"ט אצל הזכרת נשמות ישיני עפר, נעשה אז מאמין ובא לביהמ"ד.

(מבאר הצדיקים, הגה"צ מנאנאש זצ"ל)

פ"א הגיעו שני רבנים מדייטשלאנד להרה"ק מגארליץ, אמרו להרב שהגיעו ברבנים מדייטשלאנד, אמר יכנסו, וכשנכנסו אמר להם, בדרך כלל כשבאים אלי רבנים עם זקן ופאות, אני רואה איזה זקן הוא לבן ואיזה שחור, ע"כ אני יודע למי אקדים שלום, אמנם כשבאים בלי זקן איני יודע, ע"כ 'גאטץ ענק ביידע איין שלום', ורמוז לאין שלום אמר ה' לרשעים.

(מבאר הצדיקים, שיח זקנים ח"א)

י"ל ע"פ מה ששמעתי דרך צחות מהרה"ק המפורסם בחכמתו מו"ה ברוך הלבשרטאם זי"ע אבד"ק גארליץ ע"פ "ולא תשנא את אחיך בלבבך", ויש לתמוה לכאורה הלא כתיב "ואהבת לרעך כמוך" א"כ כ"ש שמחויב לאהוב את אחיו אך עצמו ובשרו. א"ו דגרע בזה קרובים היינו אחים יחדיו (משארי בני), כי ע"פ רוב המה אחים שונאים זה לזה מפני ירושת אבותם, או קנאת אחיו שאוהב לאחד יותר מחבירו וכיוצא, וכהנה הקרובים ביותר זל"ו יותר המה שונאים זל"ו, ע"כ הזהירה התורה"ק לא תשנא את אחיך וגו' שעכ"פ אם לא תאהב אותו (כראוי לאחים טובים ונוחים זל"ו) עכ"פ לא תשנאהו, וז"ש "לא תשנא את אחיך וגו'" היינו עכ"פ בשוא"ת לא תשנא אותו כנו, משא"כ שארי בני יוכל לצאת "ואהבת לרעך כמוך" היינו אהבם בלב ובפועל ולא שלילת השנאה כנו'.

(דברי תורה מונקאטש)

אמר כ"ק אאמור"ר ז"ל שאם היה לו מעות להתפרנס בארץ הקדושה, שלא יצטרך לקבל מחוץ לארץ, היה נוסע לאר"י, רק כיון שאין לו ממה להתפרנס שם, לכן, "תחת שיהיה גופי באר"י וראשי ורעיוני בחוץ לארץ, מוטב שיהיה גופי בחוץ לארץ וראשי ורעיוני בארץ ישראל".

(חמדה גנוזה ח"ב)

כשסיפרו מופתים מרבינו לפני הגה"ק מבעלזא, נאנח הגה"ק מבעלזא ואמר כנראה כבר הגיע הרב מגארליץ לימי הזקנה, ולפיכך אין בכוחו להסתתר ולהטמין מדרגותיו הנפלאות כאר עשה עד הלום. ויש הוספה לזה דבגארליץ היה גר חסיד אחד שהיה נוסע לבעלזא, וכל פעם שהיה אצל הרה"ק מבעלזא א"ל תפרוש בשלום הרב [היינו רבינו]. לבסוף א"ל תפרוש בשלום הרבי. שאל לו החסיד מה קרה עכשיו שרבינו קוראו רבי, ועד עכשיו היה כ"ק קוראו רק רב. ענה כהיום

כבר הגיע לימי הזקנה ואין בכוחו להסתיר את מעשיו ומדרגותיו הגדולים לפיכך נתפרסם ונעשה רבי.

(ברוך שאמר, בשם אדמו"ר הגה"ק השפע חיים' מצאנו ז"ע)

הרה"ח ר' חיים שמעון פרנס ז"ל בנה בית גדול בחורף שנת תרס"ו, והסדר היתה אז שהיו בונין הכתלים מאבנים וטיט, ואח"כ היו מניחים שיתיבשו הכתלים כמו שנה, ואח"כ גמרו כל השאר הנצרך לבנין, פעם אחת נכנס ר' חיים שמעון הנ"ל להרה"ק מגארליץ, אמר לו הרה"ק: חיים שמעון, ווען מאכסטו א חנוכת הבית, אמר לו ר' חיים שמעון: עוד לא עכשיו, הלא הבית אינו נגמר, כשיהא נגמר הבנין אעשה חנוכת הבית.

אמר לו הרה"ק: איך וויל זאלסט היינט מאכן א חנוכת הבית, און איך וויל אויך זיין דארט. אמר לו ר' חיים שמעון: אעשה אי"ה חנוכת הבית, וגם הרבי יהיה אצל חנוכת הבית, אמר לו הרה"ק עוד הפעם: אני רוצה שהיום תעשה חנוכת הבית. ולא היה לר' חיים שמעון ברירה אחרת, ופינה חדר א' מהחפצים שהיו מונחים שם, והביא שולחן עם ספסלים, וקרא להרה"ק ועשה חנוכת הבית, אחר כך כשני חודשים, בר"ח אדר דהאי שתא נסתלק הרה"ק לגנוזי מרומים.

(מבאר הצדיקים, שיח זקנים ח"ב)

בעיר גארליץ הי' ילד שובב בשם חיים דוד, והי' אז בן שש, אמר לו הרה"ק באמצע ימי החורף דשנת תרס"ו, חיים דוד, תשלח לי שלך מנות, ענה לו הילד בתמי': עכשיו אשלח לך שלך מנות, בפורים אשלח לך שלח מנות, נתן הרה"ק מכה אויף זיין היטעל, ואמר לו: האסט נישט קיין שכל [שהרי נסתלק בר"ח אדר].

(חמדה גנוזה)

סיפר הרה"ח ר' אהרן ברוך ענגלענדער נ"י, שמעתי מחסידים, שהרה"ק מגארליץ זצ"ל אמר פעם לאיש אחד שיקנה אחוזה [גיט], אבל לא קנה, ואחר כך עלה השער ונתייקרה האחוזה, והיה יכול להרוויח הרבה מעות, שאל אותו הרה"ק, מדוע לא קנית את האחוזה, ענה, חשבתי שהרבי מתברך [מאכס א ווערטל], אמר לו הרה"ק, מימי לא אמרי בדיחותא [איך האב נאך קיינמאל נישט געזאגט קיין ווערטל].

(מבאר הצדיקים, שיח זקנים ח"ה)

כשנתקבל אאמו"ר הרה"ק מגארליץ לרב בעיר גארליץ, ונערך סעודה לכבודו ביום א' פרשת כי תשא אמר אז: "כי תשא את ראש בני ישראל" פי' כשתחפוץ לקבל איזה ראש על בני ישראל, "לפקודיהם" מלשון חסרון על דרך הכתוב (במדבר ל"א ט"ט) ולא נפקד ממנו איש, פי' שמקבלין ראש על העדה כרי שגידי להם את חסרונם לתקנם, ונתנו איש" יראו בני הקהילה לתת עליהם איש כזה, אשר "כופר נפשו" שיודע בעצמו שגם הוא צריך עדיין לכפרת נפשו, ולא ידמה בעצמו שהוא בשלימות, ומנהיג כזה יוכל להנהיג את הקהילה בטוב, "ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם" שלא ישמע שוד ושבר בהתנהגות הציבור, ויעמוד על המשמר לשומרם מכל דבר רע בסיעתא דשמיא.

(חמדה גנוזה ח"ב, מבנו הה"ק רבי סיני מזאמיגראד זצ"ל)

בשם הרה"ק רבי ברוך מגארליץ ז"ע אומרים לפרש הא דכתיב, שביקש אברהם מאת הקב"ה (בראשית יז, יח) "לו ישמעאל לפניך",

לזכות הרוצה בעילום שמו
שיקויים ברכת צדיק "מנוחה ושמוחה, אור ליהודים"

לע"נ איש החסד טוהר בכל מידה נכונה
הרה"ח ר' **משה בן ר' שמואל רפאל** (רייד) ז"ל

לזכר עולם יהי צדיק, כ"ק אדמו"ר הגה"צ רבי שלמה בן רבי מרדכי זצ"ל מזוועהל - צאנז, נלב"ע כ"ז תמוז תשע"ז,
ולע"נ ראש הישיבה הגאון האדיר רבי אליהו שמואל בן רבי יעקב ישראל זצ"ל, נלב"ע כ"ה מרחשון תשע"ט

להצלחת יוסף נתן בן בקה טויבא זכות הפצת תורה וחסידות, יעמוד לו להתברך בכל כוילי דמיטב	להצלחת אפרים בן אסתר לאה זכות הפצת תורה וחסידות, יעמוד לו להתברך בכל כוילי דמיטב	להצלחת מנחם נוענדל בן פרידא גילה זכות הפצת תורה וחסידות, יעמוד לו להתברך בכל כוילי דמיטב	להצלחת מאיר יחיאל בן חנה סינא זכות הפצת תורה וחסידות, יעמוד לו להתברך בכל כוילי דמיטב	להצלחת מושה בן אסתר מלכה זכות הפצת תורה וחסידות, יעמוד לו להתברך בכל כוילי דמיטב
---	---	---	--	---

להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ ולקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות, GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM

ופירש רש"י מחז"ל "יחיה ביראתך" היינו שיהא ירא שמים, ולפי זה קשה מה השיב לו קוב"ה (פסוק ב) "ולישמעאל שמעתיך, הנה ברכתי אותו והפריתי אותו והרביתי אותו במאד מאד" שלא השיב מעין בקשתו, כי היכן רמוזה כאן מדת היראה, אך הן הן הדברים, שהרי לברכו ביראת שמים אי אפשר כאמרם (ברכות לג.) "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", ולכן השפיע עליו הקב"ה שפע ברכות, שיפרה אותו במאד מאד ואז יוכל אם ירצה להתפנות ביישוב והרחבת הדעת לעבדו יתב"ש, נמצא שהתנאי לעבודת ה' הוא שפע וחסדים טובים, ואע"פ שישמעאל שָׁמַן ובעט והשתמש בחסדים להיות פרא אדם, מ"מ ישראל עם קודש אינו כן, וכאשר יריק לנו קוב"ה ברכה עד בלי די בודאי ישובו אל ה' ויעבדו אותו שכם אחד.

(מפי ספרים וסופרים)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מוסדות לזענסק

ע"ה"ק טבריא תובביא
בנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

הודעה משמחת

בהתקרב יומא דהילולא רבא
דרבינו הקדוש והנורא, המאור הגדול,
הרבי רבי אלימלך זי"ע ועכ"מ
יצא בעזהש"י נכדו אדמו"ר שליט"א
להשתטח על ציונו הקדוש בלזענסק

ולהעתיך עבורו ועבורו קהל אנ"ש,
להיושע ברוחניות ובגשפיות בבני חי' ומזוני רויחי,

כמ"כ ישתה אדמו"ר שליט"א ויעתיר בעד ציונו קדש של צדיק עליון רבותנו ני"ע

המעונינים יכולים לשלוח קוויטלעך
ולהשתתף בהוצאות הו"ל והפצת גליון זה
בסך של 100\$ למשפחה
או 50\$ לשם אחד
וכל המוסיף יוסיפו לו מן השמים

הקוויטלעך יקראו ע"י אדמו"ר שליט"א,
כל שם בפרטיות כולל הבקשות, בציון הקדוש בלזענסק,

נא להטאיר הודעה במייל זה
MOSDOT.LIZENSK@GMAIL.COM
ונחזור אליכם

ההפצה בע"ה"ק טבריא נתרם לע"נ רבני טבריא

רבה הראשי של טבריא העדיק החכם **רבי חיים בן רבי יצחק סמאגא** זצ"ל
רבה הראשי של טבריא העדיק החכם **רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריחון** זצ"ל
נויסד ת"ת בינאס, העדיק החכם **רבי רפאל בינאס** זצ"ל